

การพิจารณากาย

พระอาจารย์สงบ มนฺสฺสโนโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๒

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เราตั้งใจฟังธรรม ธรรมะนะ ธรรมะที่ไม่มีพิษมีภัย ธรรมะที่บริสุทธิ์ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครูบาอาจารย์เราบอกประจำ ในลัทธิศาสนาต่างๆ เขาก็ว่าเขาเป็นศาสดา แต่ไม่มีศาสดาองค์ใดเลยที่ปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์ มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้นที่ปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์ เป็นพระอรหันต์เพราะเหตุใด เป็นพระอรหันต์เพราะท่านได้ทำของท่านมา ท่านได้ประพฤติปฏิบัติมาเห็นใหม่ รู้จริงเห็นจริงในสังขารอันนั้น ความรู้จริงเห็นจริงอันนั้นมันพิสูจน์ได้

นี่ไง เวลาแสดงขึ้นมาแสดงธรรมจักร เทวดา อินทร์ พรหม ส่งข่าวขึ้นไปเป็นชั้นๆ ขึ้นไป ว่าจักรนี้ได้เคลื่อนแล้ว ใครจะย้อนกลับอีกไม่ได้เลย มันย้อนกลับอีกไม่ได้เพราะความรู้จริงอันนั้น ของดิบที่มันสุกแล้วจะกลับไปดิบอีกไม่ได้ แต่สิ่งที่มีชีวิตอยู่เห็นใหม่อย่างเมล็ดพันธุ์พืชต่าง ๆ ถ้ามันยังไม่ตายมันยังมีชีวิตอยู่ มันตกลงดินแล้วมันต้องเกิดอีกต่อไป แต่ของที่มันสุกแล้ว มันจะเกิดอีกไม่ได้ จิตที่มันสุก จิตที่มันตบะธรรมเผาผลาญจนถึงที่สุดแห่งทุกข์แล้ว เห็นใหม่ ความรู้อันนั้นเป็นความรู้จริง จากดิบเป็นสุก แล้ววิธีการของมัน มีการกระทำอย่างไร

แต่ในสมัยปัจจุบันนี้โลกเจริญนะ เราศึกษาธรรมกัน เราศึกษาด้วยโลก โลกว่าโลกเจริญ เห็นใหม่ เราว่าต้องใช้ปัญญา ไซ้ ถ้าทางโลกนะ ทางโลกจะเจริญต้องมีปัญญาต้องมีการศึกษา การศึกษาจะทำให้คนนั้นเป็นคนดี การศึกษาทำให้เข้าใจโลก เห็นใหม่ การศึกษา สมัยโบราณคนเราตื่นกลัวมาก ฟ้ายแลบฟ้าร้อง ภูเขาไฟ จะกราบไหว้เลย เพราะเขาไม่รู้ของเขา แต่ในปัจจุบันนี้ เรื่องฟ้าแลบฟ้าร้อง มันเป็นทางวิทยาศาสตร์ มันพิสูจน์ได้หมดแล้ว มันเข้าใจหมด พอเข้าใจหมดเห็นใหม่ ความตื่นกลัวในใจเราไม่มี

นี่ก็เหมือนกัน การศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าวางไว้แล้วปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภวานามยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้น เห็นใหม่ พระพุทธเจ้าแบ่งแยกออกมา แบ่งซอยออกไปให้เห็นชัดเจนมากเลย แต่เวลาเราศึกษา เราประพฤติปฏิบัติ เราไม่เอาตรงนี้เป็นบรรทัดฐานเลย แต่ใช้บรรทัดฐานกับตัวของเรา ทุกคนมันเข้าข้างตัวเอง ทุกคนจะคิดว่าปัญญาของตัวเอง ปัญญาความรู้เห็นของตัวเอง สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ปัญหาในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งๆ ที่มันไม่ใช่เลย มันไม่ใช่เลย เพราะในการคิดการนึกของเรา มันเป็นโลกียปัญญาทั้งนั้น เวลาศึกษาธรรม ถ้าโลกียปัญญาเห็นใหม่ คุณสิ ในสมัยปัจจุบันนี้ จนเขาไม่เชื่อนะ โลกไม่เชื่อ วิทยาศาสตร์พิสูจน์ไม่ได้ แล้วก็บอกว่าธรรมะต้องพิสูจน์ได้ ต้องพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ได้ ก็เราไปติดโลกกัน โลกกับธรรมอยู่ด้วยกันแต่ไม่เหมือนกัน อย่างเช่นชีวิตของเรา เห็นใหม่ เราเกิดมามีร่างกาย เขาบอกร่างกายเป็นจิตใจ แล้วจิตใจเป็นอะไร

สิ่งที่เป็นนามธรรม เราแทบจะไม่เชื่อกันเลยละ เรื่องจิตวิญญาณยิ่งถ้าเรามีการศึกษา การพูดเรื่องจิตวิญญาณมันจะทำให้ไปทอนเครดิตของเราเลย ใครๆก็ไม่กล้าพูด ถ้าพูดเรื่องจิตวิญญาณนะ แต่ถ้าเป็นเรื่องไสยศาสตร์ที่เขาพูดกัน เรื่องไสยศาสตร์เรื่องภูตผีปิศาจ อย่างนั้นมันเป็นเรื่องไสยศาสตร์ ไสยเวทไม่ใช่พุทธะ พุทธศาสตร์ พุทธศาสตร์พิสูจน์ถึงจิตใจของเรา จิตใจของเราที่มันมีจริงไม่ใช่จิตใจของผู้อื่น จิตใจของผู้อื่นอย่างนั้นมันเป็นไสยศาสตร์ ถ้าพูดอย่างนั้นเราจะไม่มีเครดิต เราจะเป็นผู้ที่ว่าไม่เป็นนักวิทยาศาสตร์ เราไม่พิสูจน์ได้ด้วยวิทยาศาสตร์ แต่มันพิสูจน์ได้ในการประพฤติปฏิบัติเป็นตามความเป็นจริง เราแทบไม่เชื่อกันเลยว่าเรื่องจิตวิญญาณเรื่องการกระทำมันเป็นไปได้

ทีนี้เวลาเราศึกษาขึ้นมาเห็นใหม่ด้วยปัญญา ปัญญาที่เป็นสุตมยปัญญา ปัญญาที่เป็นทางวิทยาศาสตร์ คำว่าวิทยาศาสตร์มันเป็นโลก โลกกับธรรม ธรรมมันเหนือโลกเหนือวิทยาศาสตร์ เพราะวิทยาศาสตร์มันพิสูจน์จิตใจของเราไม่ได้ พิสูจน์เรื่องหัวใจของเราเห็นใหม่ วิทยาศาสตร์มันเป็นเรื่องที่เป็นทฤษฎี เป็นสิ่งที่เราทำความเข้าใจ

อย่างเช่นในการประพฤติปฏิบัติที่ว่าพิจารณาภายใน การพิจารณาภายในของเรา เราก็พิจารณา ถ้าพิจารณาภายในทางวิทยาศาสตร์ คุณสิ ทางกายแพทย์เห็นใหม่ เขาศึกษาของเขาเขาเข้าใจของเขาได้หมด มันก็เหมือนทางวิทยาศาสตร์ที่เราพิสูจน์ได้ว่าฟ้าแลบฟ้าร้อง

ต่างๆ เราไม่ตื่นกลัวมัน ทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์ได้ แต่ทำไมเรายังกลัวผีล่ะ ทำไมเรายังกลัวเรื่องจิตวิญญาณที่พิสูจน์ไม่ได้ จิตใต้สำนึกเรามันกลัว แล้วจริงหรือไม่จริงก็ยังไม่รู้ แต่นี่เหมือนกันถ้าเราว่าเราใช้ปัญญา เราพิสูจน์ได้เห็นใหม่

ทางการแพทย์เขาพิสูจน์ เขาเข้าใจได้หมดเลยว่า เพราะมีเหตุมีปัจจัย มันถึงได้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ แล้วโดยหลักเห็นใหม่ เราต้องเรียนอนาโตมี ต้องเข้าใจเรื่องของชิ้นส่วนของร่างกายทั้งหมด เขาเข้าใจได้ เขาแยกส่วนได้ เขาคำนวณได้หมดเลย พูดได้ถูกต้องหมด ทุกเส้นเอ็นต่างๆ จับต้องได้หมด เข้าใจได้หมดเลย แล้วเป็นการพิจารณาภายในหรือยังล่ะ แล้วเขาเข้าใจอะไรล่ะ เขาเข้าใจเรื่องกายใจใหม่ แต่เข้าใจเรื่องกายอย่างนี้มันเป็นกายโดยวิทยาศาสตร์เห็นใหม่ สิ่งที่เป็นวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาภายใน

แต่การพิจารณาภายในขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่เป็นอย่างนั้น การพิจารณาภายในขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นใหม่ ท่านให้เราทำความเข้าใจของใจเข้ามา ถ้าจิตมันสงบเข้ามาแม้แต่แค่ทำความเข้าใจนะ พอเราจะทำความเข้าใจกัน เพราะนี่เป็นธรรมชาติ วันนี้ทั้งวันเราเป็นโลกกันมา เราทำหน้าที่การงานเพราะเรามีร่างกาย เรามีจิตใจ เพราะจิตใจมีศรัทธามีความเชื่อ เราถึงมาทำบุญกุศลกัน สิ่งนี้เอาร่างกายทำ

มีจิตใจมีศรัทธามีความเชื่อ แต่จิตใจความเชื่อมันทำผลงานขึ้นมาได้ใหม่ มันก็ต้องใช้มือ ใช้สิ่งประกอบของเราทำขึ้นมาให้เป็นประโยชน์กับเรา นี่คือการเสียสละแบบโลก เพราะเรามีความเชื่อความศรัทธาใจใหม่ เราถึงชักนำกันเข้ามาเพราะความศรัทธา

ความศรัทธานั้น ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าเป็นอริยทรัพย์ ถ้าไม่มีศรัทธา ไม่มีมีความเชื่อ จะไม่มีการกระทำ จะไม่มีการพิสูจน์เลย แล้วเราจะเข้ามาศึกษาเรื่องศาสนาใหม่ แล้วเรื่องศาสนามันพิสูจน์ได้ด้วยวิธีการใด

สิ่งที่เป็นโลกขึ้นมา เราชักนำกันขึ้นมาเพื่อให้สมควรแก่การงานใจ คุณ คนที่ไม่เชื่อถือศรัทธาของเขา เขาก็ใช้ชีวิตของเขาไปตามแต่ความพอใจของเขา แล้วเขาบอกว่าการคัดแปลงตนของพวกเรา เป็นการทรมาณตนเปล่า มันไม่มีประโยชน์ เพราะเขาไม่เชื่อ แต่ถ้าคนเชื่อเพราะคนเชื่อมีศรัทธา เห็นใหม่ของที่มีอยู่ สิ่งที่เราพิสูจน์ได้ เราพิสูจน์หรือยังไม่พิสูจน์แต่เราปฏิเสธไปเลย เรายังไม่ได้พิสูจน์เลย เราว่าเป็นจะคนมีปัญญาใหม่ แต่

ถ้าเราพิสูจน์ก่อน เรามีศรัทธาความเชื่อของเราขึ้นมา เราเดินเข้ามา มีศรัทธาอยากฟังธรรม พอฟังธรรมขึ้นมา

สิ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมขึ้นมา ไว้ในธรรมและวินัยที่เป็นศาสดาของเรา แล้วสิ่งที่เราศึกษามาเห็นใหม่ เราศึกษามาแล้วเราเข้าใจของเรา ความเข้าใจคือโลกทั้งนั้น เพราะความเข้าใจของเราเห็นใหม่ ความเข้าใจของเราเพราะเราจะพิสูจน์ เราเชื่อ เราศรัทธาของเรา มันมาจากไหน มันมาจากเรา คำว่าเรานี้ไง คำว่าเราถึงเป็นโลก แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนถึงการประพฤติปฏิบัติเห็นใหม่ ว่าต้องพิสูจน์ก่อน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพิสูจน์มา ๖ ปี สิ่งในโลกเขามีอยู่ พิสูจน์มากับเขา แล้ว เขาว่าสิ่งไหนมีความสำคัญมีความจริงจัง พระพุทธเจ้าก็พิสูจน์มากับเขาแล้ว พิสูจน์โดยโลกไง คำว่าพิสูจน์โดยโลก คือ จิตของเราความเป็นไปของเราที่เป็นสัตตะผู้ซื่อ มันศึกษาโดยเรา ดูสิ ทางวิชาการต่างๆ เราต้องจำให้ได้ เราต้องพิสูจน์ให้ได้ ใครเป็นคนพิสูจน์ล่ะ จิตของเราเป็นคนพิสูจน์

นี่ก็เหมือนกัน ๖ ปี องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพิสูจน์ พิสูจน์กับใคร พิสูจน์กับเจ้าลัทธิต่างๆ ในการทรมานตน ในการทำบะชกรรมที่เกิดจากการแผศเผากิเลสทั้งหมด ที่เขาว่าเป็นกิเลส แล้วสิ่งที่ว่าเป็นศาสดาอ้างตัวเองว่าเป็นพระอรหันต์ เขาพิสูจน์มาหมดแล้ว พระอรหันต์ของโลก เพราะมันไม่มีที่สิ้นสุด กระบวนการของมันจบสิ้นไม่ได้ แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพิสูจน์กับเขามาหมดแล้ว มันไปไม่ได้ มันไปไม่รอด หมายถึงว่า มันวนอยู่ในวัฏฏะไง

เรื่องของการพิสูจน์ พิสูจน์ทางโลกก็ไปวนทางวัฏฏะ แล้วธรรมะยังไม่เกิดขึ้น เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ธรรมมันก็ไม่เกิด คำว่าธรรมไม่มี คือ ธรรมที่เป็นวิธีการทำให้ถึงมันไม่มี แต่เวลาที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้วเห็นใหม่ เวลาไปเทศน์กับปัญจวัคคีย์ ไปเทศน์ต่างๆ ว่าธรรมมีอยู่โดยดั้งเดิม เราเป็นผู้รู้ก่อนขึ้นมา เป็นผู้พิสูจน์ขึ้นมา มันพิสูจน์ขึ้นมาจากจิต เห็นใหม่ ของมันมีอยู่ ทฤษฎีมันมีอยู่ คำว่าสังฆธรรมมันมีอยู่

แต่ผู้ที่เข้าไปจริงๆ ก็ เข้าไปโดยโลก มันเข้าไปไม่ได้ มันเข้าไม่ถึงเพราะความเป็นโลกมันขวางอยู่ ความเป็นไปทางวิทยาศาสตร์ของเราที่ยึดมั่นถือมั่น ว่าความรู้ของเรา มันขวางอยู่ มันยังไม่เข้าไปถึงตัวของจิต มันไม่เข้าถึงเนื้อหาของสัจธรรม ถึงได้ย้อนระลึกถึงใจ ระลึกถึงตั้งแต่โคนต้นหญ้า เราพิสูจน์มากับเขาหมดแล้วละ แล้วมันไปไม่ได้แล้ว คำว่าโคนต้นหญ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนามาเป็นพระโพธิสัตว์ สละทานมา สละสิ่งต่างๆ มาตลอดเลย

แล้วพอมาเกิด พระเจ้าสุทโธทนะออกไปแรกนาขวัญ แล้วให้อยู่ใต้โคนต้นหญ้า ขณะอยู่ที่โคนต้นหญ้า ก็กำหนดจิต บุญญาธิการมันเข้ามาถึง มันเข้าไปสัมผัสได้ จิตนี้สัมผัสกับความสงบสงัดของใจได้ จนมีบุญญาธิการขนาดที่ว่าเงาของต้นหญ้าไม่ไปตามแสงตะวันเลย ทรงตัวตรงอยู่กับเจ้าชายสิทธัตถะนั่น แล้วความสัมผัสของใจที่มันสัมผัสกับความสงบ มันได้ฝังใจมาตั้งแต่เด็กๆ ฝังใจมาเลย แล้วมันก็ออกไปศึกษาออกไปเรียนทางวิชาการมา เพื่อจะเตรียมตัวเป็นกษัตริย์

ด้วยบุญญาธิการ ยมทูตมาเตือนให้เห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย เห็นไหม ถ้าเป็นวิทยาศาสตร์มันพิสูจน์ ก็พิสูจน์การเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย เราก็เข้าใจ เราก็รู้แล้ว แต่มันสะเทือนใจองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า เราต้องเป็นอย่างนี้หรือ เราต้องเป็นอย่างนี้หรือ ถ้ารู้อย่างนี้เราก็ต้องเกิด ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย มันเตือนสติขึ้นมา เห็นไหม ออกคันคว่ำ ๖ ปี สุดท่ายแล้ว ไปถึงที่สุด พิสูจน์มาหมดแล้วมันไม่รอด มันไปไม่รอดถึงกลับมาถึงโคนต้นหญ้า

จะบอกว่า มันเป็นบารมีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ได้พึ่งพาอาศัยใครเลย เวลาระลึกย้อนกลับมา ก็ระลึกย้อนกลับมาถึงสิ่งที่จิตมันเคยสัมผัส จิตที่มันเคยสงบเห็นไหม พุทธะที่ตรัสรู้เองโดยชอบ ไม่ได้พึ่งพาอาศัยใครทั้งสิ้น พึ่งพาอาศัยกับบุญญาธิการ พึ่งพาอาศัยตั้งแต่พระโพธิสัตว์ที่สร้างสมเป็นบุญญาธิการนั้นมา ย้อนกลับไปถึงโคนต้นหญ้า ย้อนกลับไป เห็นไหม จะเอาอารมณ์อย่างนั้น อานาปานสติ กำหนดลมหายใจเห็นไหม แล้วกลับมาฉันข้าวของนางสุชาดา แล้วกำหนดเลยว่าคืนนี้ถ้าเรานั่งอยู่ ถ้าเราไม่สำเร็จ เราจะยอมเสียสละชีวิตเลย

คำว่ายอมเสียเสียสละชีวิต มันเป็นการปิดประตูไม่ให้กิเลสมันออกมาต่อรอง ถ้าเรายังลังเลอยู่ เรายังไม่มั่นใจของเราอยู่ พอเราเจ็บป่วยขึ้นมาก็เลิกก่อน เอาไว้วันหน้าวันต่อไป แต่ถ้าอย่างนี้แล้ว ถ้าคืนนี้เรานั่งแล้ว วันเพ็ญเดือนหก ถ้าไม่ได้ตรัสรู้เราจะยอมตาย นั่งตายไปเลย เสียสละเลย พอเสียสละมันก็ปิดกั้นการต่อรองของกิเลสในหัวใจที่มันจะมากต่อรองกับเรามากกว่า เอาไว้เมื่อนั้นเอาไว้เมื่อนี้เห็นใหม่ พิสูจน์กันแล้ว ทดสอบมาจากเจ้าลัทธิต่างๆ หหมดแล้ว มันเป็นเรื่องของโลก เหมือนกับเรื่องวิทยาศาสตร์ ที่มีการพิสูจน์ มีการศึกษา

เจ้าชายสิทธัตถะไปศึกษามาเพื่อเตรียมตัวเป็นกษัตริย์ เห็นใหม่ วิชาการเรียนมาหมดแล้วเหมือนกัน มันเข้าใจได้เหมือนกัน มาพิสูจน์ปัญญาของโลกแล้วมันเอาตัวเองไม่รอด ถึงต้องทำความสงบของใจ พอทำความสงบของใจ อานาปานสติกำหนดตั้งแต่ปฐมยาม เห็นใหม่ เกิดบุพเพนิวาสานุสติญาณ เห็นข้อมูลของจิต มันเป็นสังขาร มันเป็นความจริง แต่ที่พวกเราทำ พวกเราที่ประพฤติปฏิบัติกัน เราจะไม่เจออย่างนี้ เราจะไม่เข้าใจอย่างนี้เพราะมันไม่ได้เรียงเป็นขั้นตอนที่จะให้เราเข้าไปเจอหรือ เราเป็นคนคิบบๆ เราปฏิบัติกัน มันถึงไม่เป็นอย่างวิชา ๓ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้พิสูจน์กับเขามาหมดแล้ว คำว่าพิสูจน์ มันเข้าไปทดสอบมาจนเข้าใจ จนปล่อยวางหมดแล้ว จนจะไม่ออกไปแส่สาย แต่เราปฏิบัติกัน เราแส่สาย รับรู้ไปเรื่องต่างๆ รับรู้แทบทุกสิ่งทุกอย่างเลย เริ่มต้นจิตมันจะสงบมันยากตรงนี้ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากำหนดอานาปานสติ เข้าไปถึงข้อมูลของจิต บุพเพนิวาสานุสติญาณย้อนอดีตชาติไป จดอุปปาตญาณในมัชฌิมายาม มันพิสูจน์ของมันทั้งหมดแล้ว

ย้อนกลับมาถึงอัสวักขยญาณทำลายจนสิ้นกิเลสไป กิเลสสิ้นไปจากใจ นี่คือธรรมมันเกิด สิ่งที่ธรรมเกิดขึ้นทำด้วยวิธีการอะไร วิชา ๓ อัสวักขยญาณมันเกิดขึ้นได้อย่างไร ธรรมจักรมันเกิดขึ้นได้อย่างไร เวลาธรรมจักรมันเกิดขึ้นมาทำลายจิตของเราเอง การกระทำนี้เป็นวิชา ๓ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ตามความเป็นจริงแล้ว ถึงวางธรรมและวินัยให้เราประพฤติปฏิบัติ ที่นี้พวกเรา มันไม่มีบารมี เราเป็นสาวกสาวกจะ ผู้ได้ยินได้ฟัง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงสอนวิธีการ เช่น สติปัฏฐาน ๔ เห็นใหม่ ภาย
 เวทนา จิต ธรรม ผู้ที่พิจารณาจิต จิตเป็นนามธรรม มันจะต้องตั้งสติปัญญาขึ้นมามากกว่า
 มากกว่าเพื่อความรอบคอบ เริ่มจากการวิปัสสนาในการแก้ไขกิเลสในหัวใจของเราไป แต่
 ส่วนใหญ่แล้วครูบาอาจารย์ทั้งหมดจะสอนพิจารณากายเป็นส่วนใหญ่ คำว่าพิจารณากาย
 งานทางโลกเราทำกันหมดแล้วนะ ตอนนี่เราจะทำงานเรื่องธรรม เพื่อเป็นประโยชน์กับ
 จิตของเราเอง ประโยชน์กับวุฒิภาวะของจิตที่มันจะพัฒนาของมัน ที่มันจะพ้นจากทุกข์

การพิจารณากาย เรามีการศึกษาเรื่องการพิจารณากาย เราก็เข้าใจหมดจับต้องได้
 หมด แต่จิตนี่จับต้องได้ยากมาก แต่กายจับต้องได้ เห็นได้ด้วยตาเปล่า เห็นกายเห็นทุกๆ
 อย่าง ทุกคนเห็นได้หมด นี่คือการพิจารณากาย เราก็พิจารณาของเรา เราตั้งกายของเราขึ้นไป
 พิจารณา มันจะเป็นกายได้ไหม เวลาไปบวชเห็นใหม่ เวลาเราจะบวชพระกัน เวลา
 อุปัชฌาย์ให้กรรมฐาน ๕ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ สิ่งนี้ก็เป็นกาย ตักตามันก็มีกาย
 ภาวาคของมนุษย์มันก็เป็นกาย ถ้าเราจะเปรียบเทียบเห็นใหม่ สิ่งที่เป็นวัตถุเราสร้าง
 ออกไป รูปเหมือนมันเป็นกายทั้งหมด กายอย่างนั้นมันเป็นกายสมมุติ

แต่กายของเรา ในกายของเรา มันเป็นบาป เป็นบุญของเรา เราเกิดมาด้วยกรรม
 กรรมพารามาเกิดเห็นใหม่ จริงตามสมมุติ กายกับจิตเกิดมาจริง จริงตามสมมุติ แต่ด้วย
 ปัญญาของเรา พิจารณากายก็เหมือนกัน เวลาศึกษาธรรมก็เหมือนกัน คนเราจิตกับกายมัน
 เกิดมามีกายกับจิต จิตก็เป็นส่วนหนึ่ง กายก็เป็นส่วนหนึ่ง มันจำขามาทั้งนั้น สิ่งที่ทำกัน
 มามันเป็นการศึกษา มันเป็นประเพณีวัฒนธรรม มันยังไม่เป็นความจริงเลย

ถ้าเป็นความจริงเห็นใหม่ การพิจารณากาย เรากำหนด พุทโธ พุทโธ พุทโธก็ได้
 เราพิจารณา เกสา โลมา หรือ อัญญ อัญญ ก็ได้ คำว่าก็ได้ เห็นใหม่ นี่มันเป็นการพิจารณากาย
 หรือเปล่า มันต้องทำให้จิตของเราสงบเข้ามา ถ้าจิตเรามันสงบเข้ามามันจะเห็นกาย มันจะ
 ไม่เห็นอย่างที่เขาเห็นกัน การพิจารณาทางวิทยาศาสตร์ เราพิสูจน์ได้ เราพิสูจน์กัน
 ด้วยปัญญาของเรา ด้วยความเห็นของเรา แต่ขณะที่เราทำจิตสงบ บางที่เราทำจิตสงบมัน
 จะเห็นกาย เห็นต่างๆ ความเห็นอย่างนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคิดถึง โคน
 ต้นหว้า ด้วยบุญญาบารมีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้สร้างสมขึ้น คิดเอาต้น
 หวานั้นเป็นหลัก เอาอารมณ์อย่างนั้น แล้วต้องการทำอย่างนั้นเป็นพื้นฐานขึ้นมา เพื่อจะ
 ให้จิตมันกลับเข้ามา เพื่อจะเข้ามาชำระกิเลสขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสียเอง

นี่ก็เหมือนกันเวลาเราเชื่อมั่นของเรา เราประพฤติปฏิบัติของเรา มันจะเห็น สภาวะของกายเป็นอย่างไร จะเห็นแค่ส่วนหนึ่งของกายก็แล้วแต่ สิ่งนั้นมันเป็นธรรมเกิด มันเป็นอำนาจวาสนาบารมีของแต่ละบุคคล ทีนี้คำว่าอำนาจวาสนาบารมีของแต่ละบุคคล เรา จะเห็นสภาพ เห็นภาพ เราก็มองเห็นกายแล้วไม่รู้เรื่อง ไม่รู้ว่าเราเห็นแล้วมันเป็นอย่างไร เหมือนกับเราทำความสงบของใจ ถ้าใจมันสงบได้บ้าง ความสงบอย่างนี้ เกิดจากความมู มานะ เกิดจากการกระทำของเราที่ตั้งสติของเรา แล้วความพยายามของเรา ถ้ามันเกิด ความสงบ แล้วเราควบคุมไม่ได้ เราถึงต้องกลับมา กลับมาทบทวน กลับมาซ้ำ

ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ที่ท่านเป็นครูบาอาจารย์ของเรา ท่านจะบอกว่าเราทำถูกต้อง แต่ต้องทำต่อเนื่องกันไป ทีนี้ความเข้าใจของเรา คำว่าทำ ถูกต้องแล้วก็คือถึงเป้าหมายแล้ว เห็นใหม่ สิ่งต่างๆ ทางวิชาการที่เราศึกษามาขนาดไหน ถ้าเราไม่ได้ทำงานของเรา มันจะมีการพลั้งพลอ มันจะมีการลืมไปเห็นใหม่ แต่เราก็ต้อง ฝึกฝนบ่อย ๆ อย่างเช่นนักบิน เครื่องบินรบถ้าบิน ๖ เดือน แล้วเขาไม่ได้ขึ้นบิน เขาต้อง ทบทวนขึ้นต้นใหม่หมดเลย นักบินขับไล่ เขาจะทิ้งการขับเครื่องบินเกิน ๖ เดือนไม่ได้ ถ้า เกิน ๖ เดือนเขาต้องขึ้นต้นหัดฝึกใหม่หมดเลย เขาจะมีชั่วโมงบินของเขาอยู่ตลอดเวลา นี้ ขนาดเครื่องบินรบที่มันเป็นเทคโนโลยีที่มันสูง เห็นใหม่ ยังต้องมีการควบคุมของมัน

แล้วจิตของเราล่ะ จิตของเรานั้นเทคโนโลยีมันสูงกว่าเครื่องบิน จิตมันเร็วกว่า ขนาดไหน มันเร็วกว่าเครื่องบินรบมากมายขนาดไหน แล้วเราจะตั้งสติอย่างไร ที่จะ ควบคุมมัน เห็นใหม่ความสงบของใจถึงสำคัญมาก ครูบาอาจารย์ของเราที่เป็นครูบา อาจารย์ของเรา ท่านจะคอยชี้แนะ คอยระวัง คูลี องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก นั้นก็ทำไม่ได้ นี่ก็ทำไม่ได้ เราก็มองทำไม่มันเรื่องมาก แต่ความจริงที่ทำได้ มันไป เกี่ยวเนื่องกับกิเลส มันก็ไปขุดคุ้ย มันก็ไปส่งเสริมกิเลส ทำให้กิเลสมันนอนใจ

แต่ถ้าเราหักห้ามซะ เราไม่ต้องการสิ่งนั้น แล้วเราตั้งสติของเรา รักษาเรา อย่างเช่น ข้อปฏิบัติ เราเดินไปตามข้อวัตร ตามความเป็นจริง เราจะมีแต่ตรงเข้าไปสู่ความสงบเห็น ใหม่ เราก็มองว่าสิ่งนั้นลำบาก คำว่าลำบาก เพราะมันไปขัดกิเลสไป มันไปขัดแย้งกับ กิเลส กิเลสมันไม่พอใจที่ว่าลำบากไปหมดเลย แต่ถ้ากับธรรมล่ะ กับธรรมละก็อย่างนี้มัน ยิ่งน้อยไปเห็นใหม่ ธุคงควัตร เวลาอดนอนผ่อนอาหาร เราพยายามทำเพื่ออะไร เพราะว่า

การกินอ้วนนอนอ้วน กิเลสตัวมันใหญ่ๆ ตัวมันพองๆ เหมือนหมูเลย นอนอยู่บนเตียง มันเหมือนหมูมันจะรอให้เขาเชือด

จิตมันนอนให้กิเลสกระที่บอยู่ในหัวใจของเรา แล้วเราก็มองเราเป็นคนดี เราเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติ มันเป็นการปฏิบัติที่มันสักแต่ว่ากระทำเห็นใหม่ ครูปาจารย์ท่านเห็นตรงนี้ ท่านถึงคอยกระตุ้นเรา คอยบอกเรา เพื่อให้เรารักษา การเคลื่อนไหวการกระทำนะ จิตมันจะฟ้องเอง จิตคือจิตคนอง การแสดงออกมามันก็คือคนอง จิตที่มันอยู่ตัวของมัน จิตที่มันมีความรุ่มเย็นของมัน จิตที่มันอบอุ่นของมัน การแสดงออกมามันก็แสดงออกไปอีกอย่างหนึ่ง การแสดงออกมามันจะฟ้องถึงการกระทำทั้งหมด

ถ้าจิตมันสงบเข้ามา สิ่งที่เราเห็น สิ่งที่เราสัมผัสที่มันผ่านมา มันเป็นอำนาจวาสนาบารมีของแต่ละบุคคล การกระทำการประพฤติปฏิบัติเริ่มต้นจิตเรายังไม่สงบ เราก็พยายามทำความสงบของใจเข้ามาให้ได้ แล้วในสมัยพุทธกาลทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่เน้นตรงนี้ เน้น เพียงแต่ว่าเริ่มต้น คนที่เขาฝึกฝน สหชาติผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาเผยแผ่ธรรมอยู่ ภิกษุเข้าไปบวชก็มีปัญหากันมาก

คำว่ามีปัญหา คืออย่างเจ้าลัทธิต่าง ๆ เห็นใหม่ เขาเห็นว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่พระพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมอยู่แล้วมีกษัตริย์มีผู้ที่นับถือบูชาเยอะมาก มีลาภสักการะเกิดมาก บวชเพื่อลาภสักการะก็มี พระพุทธเจ้าให้สึกออกไป แล้วตั้งธรรมวินัยมาเพื่อบังคับไว้ ขณะที่มันเผยแผ่ไป มันมีสิ่งนี้เข้ามา ถึงต้องมีปรีชิตกับปฏิบัติไป ปรีชิตเห็นใหม่ คูสิ โปฐิตะ มีการศึกษามีความเข้าใจหมดเลย แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดถึง ไบลานแปลว่า นี่คือการศึกษาคำสอนทำความเข้าใจ แล้วมันได้ไปเห็นจริงใหม่

นี่ก็เหมือนกันการพิจารณาภายในของเรา ถ้าเป็นการพิจารณาภายในด้วยปัญญาของเรา ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติ เดี่ยวจะพูดอีกอย่างหนึ่ง นี่จะพูดถึงเจโตวิมุตติก่อนให้ชัดเจนว่าอย่างไรถึงจะเริ่มต้นว่าเป็นการพิจารณาภายใน มันไม่ใช่การพิจารณาภายใน เริ่มต้นมันจะเป็นสามัญสำนึก ความสามัญสำนึกมันเห็นของมันเห็นใหม่ ถ้าพูดถึงการที่เขาทำกันนี่เป็นการพิจารณาภายใน พวกคุณไสย พวกไสยศาสตร์ เขาก็ทำภายในเหมือนกัน คูสิ เวลาเขาทำน้ำมันพราย เขาไปลงน้ำมันพรายมาจากไหน มาจากซากศพ อย่างนั้นพิจารณาภายในใหม่

น้ำมันหาคินกับกายใจ หาคินกับซากศพ แล้วจิตของเรา การพิจารณาภายในของเรา ถ้าไม่มีความสงบเข้ามา มันก็อ้าง อ้างว่าพิจารณาภายในแล้ว แล้วการพิจารณา เกสา โลมา นขา ทนต์ ตา ตโจ เป็นพิจารณาภายในหรือยัง

การพิจารณาภายใน มันจะต้องพยายามทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจมันสงบเข้ามา มีความสงบแล้วมันจะออกเห็นกายใจใหม่ ถ้ามันเห็นกาย มันออกเห็นกายได้ตามความเป็นจริง แต่ถ้าพอจิตสงบแล้วเห็นเป็นนิมิต สิ่งที่เราเห็นเป็นภาพกายขึ้นมา น้ำมันเป็นอำนาจวาสนา

คำว่า อำนาจวาสนานี้เขาเรียกว่ากรรมเกิด มันมาเป็นคราวเป็นกาลที่เราจะควบคุมไม่ได้ เพราะพื้นฐานของเรา เราต้องการความสงบของใจ เราต้องการความมั่นคงของจิต เพื่อให้จิตมันออกทำงาน เพื่อจะมาชำระล้างให้จิตมันสะอาดให้ได้ แต่นี่จิตที่มันจะออกไปทำงานที่มันจะชำระล้างให้สะอาดได้ ดูเราทำงานสิ ถ้าเราสดชื่น เราไปทำงานที่เราไม่เคยทำนี้ เราจะฝึกงานได้ถูกต้องใหม่ ถ้าเป็นวิชาชีพของเรานี้เราจะทำได้คล่องแคล่วมาก

จิตของเราก็เหมือนกัน ถ้ามันทำความสงบของใจเข้ามา แล้วมันมีหลักมีเกณฑ์ของมัน มันยังพิจารณาไม่ได้หมายถึงว่า มันเริ่มฝึกหัดงาน มันยังทำไม่ได้ มันยังออกรู้ไม่ได้ เราก็ใช้พิจารณาภายในได้ เกสา โลมา นขา ทนต์ ตา ตโจ ส่วนประกอบของร่างกายที่จิตใจมันเกี่ยวข้อง มันรับรู้ พิจารณามันบ่อย ๆ การพิจารณาบ่อย ๆ ขึ้นมา มันปล่อยวางเข้ามาเพราะจิตของเรายังไม่มั่นคง มันก็เป็นสมณะวันยังค่ำ

คำว่าสมณะมันพิจารณาแล้วมันเกี่ยวข้อง จิตมันเป็นโลก คำว่าจิตเป็นโลก มันเกี่ยวข้องกันโดยความคิดหยาบ ๆ เราอาศัยกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นใหม่ ธรรมจักรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เคลื่อนไปแล้ว ที่หมุนไปแล้ว กลับคืนไม่ได้ น้ำมันเกิดจากในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรม ในการพิจารณาภายในเห็นใหม่ สติปัญญา ๔ บอกให้ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ สาวก สาวก

สาวก สาวก อำนาจวาสนาเรามีเห็นใหม่ มันไม่เหมือนกัน กำลังพลของจิตมันไม่เหมือนกัน เราพิจารณาภายในของเราเข้าไป ก็เพื่อสร้างสมตรงนี้ไง พละของจิต ภาวะที่

มันจะรองรับอริยภูมิ จิตที่จะรองรับอริยภูมิ แล้วอริยภูมิมันมาจากไหน ถ้าจิตมันมีหลักมีเกณฑ์ของมันใช่ไหม มันพิจารณาของมันเข้ามา มันพิจารณาของมัน มันก็เป็นสมณะ คือมันจะสร้างสถานะที่จะรองรับอันนี้ มันถึงไม่ใช่การพิจารณาภายใน ถ้าพิจารณาอย่างนั้น มันปล่อยวางเข้ามาขนาดนี้ เพราะวุฒิภาวะ เพราะจิตมันไม่มีกำลังของมัน พอพิจารณาภายในเข้ามา มันปล่อยวางเข้ามา ก็ว่าเป็นวิปัสสนา มันไม่ใช่หรือ มันไม่ใช่เพราะอะไร มันไม่ใช่เพราะว่ามันยังไม่ถึง

เรารักษาโรค เราให้ยา แล้วยามันยังไม่เข้าไปถึง เข้าไปในร่างกายที่เราต้องการให้เข้าไปรักษาโรค แต่ยามันอยู่นอกร่างกาย ยามันอยู่นอกจิต ยามันอยู่ที่ความคิด นี่ไง คำว่าพิจารณาภายใน ต้องให้จิตมันสงบเข้ามา แล้วพอมันเห็นกายของมันตามความเป็นจริงนะ การพิจารณาภายใน เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ จิตมันสงบเข้ามา มันจับต้องเข้ามาให้ได้ มันเห็นของมัน จับต้องได้ มันจะตื่นเต็นของมันมาก ความตื่นเต็น เห็นใหม่ จิตเห็นจิตพิจารณาภายใน จิตที่มันยังไม่สงบมันมีกิเลส มันมีความบวกของเรา เราพิจารณาภายในขนาดไหน คำว่าพิจารณาภายในเหมือนเราไปเที่ยวป่าช้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้พระ สอนให้นักปฏิบัติไปเที่ยวป่าช้า คำว่าไปเที่ยวป่าช้า ไปดูซากศพ คือไปพิจารณาซากศพ ตั้งแต่เข้าไปพิจารณาใหม่ๆ ภิภุ ถ้าซากศพที่ตายใหม่ไม่ควรไปพิจารณา ให้พิจารณาซากศพที่เน่าที่ผุพัง ซากศพที่มันแห้งก่อน แล้วฝึกขึ้นมาจนเห็นซากศพที่เขียว ที่ต่าง ๆ เห็นใหม่ จนชำนาญแล้วถึงไปพิจารณาซากศพที่ตายใหม่ ถ้าเราไปพิจารณาซากศพที่ตายใหม่เห็นใหม่ คนตายใหม่มันก็เหมือนคนมีชีวิต มันจะพิจารณาเพื่อเป็นอสุภะ มันก็จะไปเป็นอสุภะให้เรามีอารมณ์ความรู้สึก ไปกับสิ่งสภาวะนั้น เพราะจิตมันยังไม่มีหลักไม่มีเกณฑ์เห็นใหม่

ในวิสุทธิมรรค องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนไว้หมดแล้ว ไม่ใช่ที่เราไปเห็นกาย ไปเห็นซากศพแล้วมันจะเป็นการพิจารณาภายใน เป็นไปไม่ได้ ถ้าจิตเรายังไม่สงบ จิตต้องให้มันมีหลักเกณฑ์ของมัน มีความสงบของมันใช่ไหม เพราะการเห็นกาย มันต้องจิตเห็น พอจิตเห็นถึงจะเป็นการพิจารณาภายใน พอจิตมันสงบเข้ามา พิจารณาสีต่าง ๆ จากภายนอก การพิจารณาแบบวิทยาศาสตร์ การพิจารณาแบบความคิด พิจารณาโดยปัญญาอย่างนั้น มันสรุปแล้วจิตมันจะปล่อยวาง สงบเข้ามาเท่านั้น ปล่อยวางเท่านั้น พอปล่อยวางแล้ว ความหนักแน่นของจิตที่มันมีกำลัง มันมีสมาธิ มันยังทำงานไม่ได้ มันยังใช้งาน

ไม่ได้ เราถึงต้องพิจารณาภายในเข้าไป พอความรู้สึกมันปล่อยเข้ามา พอจิตมันหนักแน่น จิตมันมีหลักมีเกณฑ์ของมัน มันจะเป็นสัมมาสมาธิที่มีกำลัง พอมีกำลัง ถ้าจิตมันนุ่มไป ออกไปหาภายนอก ถ้ามันไม่เห็นภายนอกก็ต้องรำพึงขึ้นมา

คำว่ารำพึงนะ เขาบอกว่าสมาธิคิดไม่ได้ ใครไม่เคยทำสมาธิ ถ้าสมาธิคิดไม่ได้ แล้วทำไมถึงมี สติ สมาธิ ปัญญา มันเกิดสมาธิแล้ว มันเกิดปัญญาอย่างไร ถ้าสมาธิเกิดขึ้นมา เพราะตัวจิตของมันมีหลักมีเกณฑ์ มีสมาธิแล้ว มันรำพึงขึ้นไป คิด คิดในสมาธิ รำพึง การรำพึง การตั้งสติ ให้มันรำพึงออกไปดูภายนอก ถ้าไปดูภายนอก มันไปเห็นกายเห็นไหม เห็นกายเป็นสภาพขึ้นมาเลย เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งก็ได้ เห็นสภาพกายนี้มันสะท้อนหัวใจมาก เพราะสิ่งนี้มันยังไม่มีใครเคยเห็นใจ ที่ว่าพิจารณา พิจารณากันนั้น มันจี๋โม่ มันไม่เป็นความจริงหรอก

ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา คนเราถ้าเห็นกาย พิจารณาภายในแล้วมันขึ้นมา มันสะท้อนหัวใจมาก สะท้อนหัวใจคือสะท้อนกิเลสใจ ถ้ามันสะท้อนกิเลสเห็นใหม่มันเริ่มขยับกิเลสใจใหม่ แล้วขยับกิเลส พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า เวลาไปถามครูบาอาจารย์ พิจารณาอย่างนี้ถูกไหม ถูก แต่ยังไม่ถึงที่สิ้นสุดในกระบวนการของมัน ถ้ายังไม่สิ้นสุดกระบวนการของมัน ก็พิจารณาเข้าไป พอพิจารณาไปภาพที่เห็นมันหลากหลาย

สิ่งที่เห็นตอนพิจารณาภายใน จิตเห็นกาย เห็นเป็นกระดูก เห็นเป็นสิ่งต่างๆ เห็นใหม่ มันย่อส่วน ขยายส่วน ย่อส่วน ขยายส่วน มันผุ มันผุพัง มันย่อยสลายมันเป็นอย่างไรไป เห็นใหม่ แต่ขณะที่เราพิจารณาโดยวิทยาศาสตร์ โดยทางวิชาการทางโลก เห็นใหม่ ที่เขาไปศึกษาอาจารย์ใหญ่กัน มันก็อยู่อย่างนั้น มันไม่เนาไม่เปื่อยเพราะอะไร เพราะเขาต้องยาไว้ แล้วมันก็ผ่าแล้วผ่าเล่าเพื่อการฝึกฝนเห็นใหม่ มันไม่แปรสภาพ

แต่ถ้าจิตมันสงบนะ ถ้ามันเห็นกายนะ เวลาวิภาตะ ซากศพนี้เห็นแล้วให้มันอืด ให้มันพองขึ้นมา มันขึ้นมาเดี๋ยวนั้น มันเป็นเดี๋ยวนั้น มันย่อยสลายไปเดี๋ยวนั้น มันเห็นเดี๋ยวนั้น นี่คือการพิจารณาภายใน มันเห็นชัดเจนของมัน มันย่อยสลายเลย ให้ผู้ให้พองไปเลย ให้มันแปรสภาพ ให้มันเนา ให้มันเปื่อย มันเยิ้ม มันเห็นจนมันสลัดใจนะ มันเห็นกันปัจจุบันเดี๋ยวนั้นเดี๋ยวนั้น แล้วมันสลัดคืนเดี๋ยวนั้น เดี๋ยวนั้น จะสลัดคืนขนาดไหน ถ้ามันยังไม่

ที่สุดสังโยชน์ไม่ขาด มันยังต้องชำระชำระแล้ว ชำระแล้วชำระแล้ว ฝึกฝนจนชำนาญการของมัน เห็นใหม่

การพิจารณาภายในที่มันเห็นกายตามความเป็นจริง ไม่ใช่เห็น แบบการเห็นที่จิตมัน เห็นกาย โดยเห็นด้วยอำนาจวาสนาบารมี ถ้าเห็นด้วยอำนาจวาสนาบารมี คือมันเป็น ปัจจุบันธรรมเหมือนกัน ถ้าพิจารณาภายในเป็นปัจจุบัน จิตมันสงบแล้ว มันเห็นแล้ว มันแปรสภาพของมันแล้ว มันถึงจะเห็นโดยสะท้อนหัวใจ แต่เวลามันเป็นธรรม มันเป็น ธรรมหมายถึงว่าไม่มีสติ สติที่ควบคุมไม่มี

ถ้าสติที่ควบคุมไม่มีแล้วมันเป็นสมาธิได้อย่างไร มันก็มีสมาธิของมัน เพราะมันมี อำนาจวาสนาบารมีของมัน มันมาเองเหมือนฟ้าแลบ เหมือนฟ้าแลบฟ้าผ่ามันมาจากไหน มันก็มาจากแรงเสียดสีของก้อนเมฆใช่ไหม ฟ้าแลบฟ้าผ่ามันเป็นธรรมชาติของมัน จิตก็ เหมือนกัน ขณะที่บารมีมันมาเหมือนฟ้าแลบฟ้าผ่ามา เราควบคุมไม่ได้ใหม่ เราควบคุมไม่ได้ พอมันควบคุมไม่ได้ พอมันเห็นกายอย่างนั้นปั๊บ มันก็เกิดความลังเล เห็นอยู่มีความรู้สึก อยู่ ฟ้าแลบมันไม่มีเธอ ทำไมฟ้าแลบมันมีพลังงานของมันล่ะ มันมีของมันแน่นอนอยู่แล้ว จิตเห็นกายด้วยอำนาจวาสนาบารมี มันก็มีของมัน มันก็เห็นของมันจริงๆ แต่มัน ควบคุมหรือใช้ประโยชน์ไม่ได้

แต่พลังงานนี้ คุณ ฟ้าแลบฟ้าผ่ามันเป็นพลังงานที่เราควบคุมไม่ได้ คุณแสงแดดสิ เราจะเอาแสงอาทิตย์มาใช้ประโยชน์ นี่ก็เหมือนกันเราคิดค้นพวกเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ขึ้นมา แล้วให้กำเนิดไฟฟ้าขึ้นมา ไฟฟ้านี้ เราวางสื่อกออกไป เครื่องขายของมัน แล้วเอา ไฟฟ้ามันมาใช้ประโยชน์เห็นไหม จิตที่สงบแล้วมันเหมือนเครื่องกำเนิดไฟฟ้ามัน มันเอา ไฟฟ้ามาใช้ประโยชน์ต่างๆได้หมดเลย มันเห็น มันควบคุมการเห็น ควบคุมการกระทำ มันต้องควบคุมได้ ควบคุมการกระทำ ควบคุมความเป็นไป

อริยมรรคมันจะหมุนไป ธรรมจักรมันหมุนหมุน พิจารณารอบหนึ่งปล่อยวางหน หนึ่ง พิจารณารอบหนึ่งปล่อยวางหนหนึ่ง การพิจารณาภายในที่สุดแล้วพอมันขาดเห็น ใหม่ กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ กายกับจิตนี้แยกออกจากกัน ทุกข์ส่วนใหญ่ แยกออกไปแล้ว จิตนี้มันรวมลงเห็นใหม่ คุณความมหัศจรรย์สิ การพิจารณาภายในนี้ ความ มหัศจรรย์ของมันคือผลที่เกิดขึ้น ผลที่เกิดขึ้นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้

ขึ้นมาได้อย่างไร จิตที่มันคลุกอยู่กับกิเลสโทสะ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ที่มันปกคลุมใจอยู่

ไม่มีใครช่วยเหลือเราได้ ไม่มีใครกระทำให้เราได้ แต่พอเราเชื่อธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรามีศรัทธาความเชื่อ เรามีความมุมนานะ เรามีการกระทำ เรามีการปฏิบัติขึ้นมาด้วยความเพียรชอบ การกระทำของจิต จิตมันออกการทำงานของมัน ไม่ได้ทำจากสมองไม่ได้ทำจากสัญญา ไม่ได้ทำจากสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น ทำจากจิตเห็นใหม่ พอจิตมันทำ จิตมันสงบขึ้นมา แล้วจิตมันออกวิปัสสนา มันจับต้องกายได้ เห็นตามความเป็นจริง แล้วมันวิปัสสนา มันปล่อยวางของมันเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป จนถึงที่สุดมันสลัดขาดเลย นี่ผลที่เกิดขึ้นมา สันติภูมิจิโกล เป็นความเห็นจริง มันเกิดขึ้นมาจากใจนี้ มันไม่ต้องบอกใครนะ เป็นพระโสดาบัน มันมีการกระทำขึ้นมา กว่าจะเป็นพระโสดาบันขึ้นมา มันมีการลงทุนลงแรง มันมีการกระทำอย่างนี้ แล้วบอกว่าพระโสดาบัน เวลาเป็นพระอรหันต์แต่ละชั้นต้องรู้ใหม่ ต้องเห็นใหม่ ถ้าไม่รู้ไม่เห็นมันเป็นพระอรหันต์ไม่ได้หรอก

การทำสมาธิ มันยังมีหลักมีเกณฑ์ของมันได้ เห็นใหม่ จนจิตสงบเข้ามาทำต่อไป พอทำต่อไปจิตมันจะเห็นกาย เหมือนจิตเห็นกายอีก แต่มันคนละชั้นกัน การเห็นกายนี้ไม่ใช่เห็นกายแล้วมันเป็นชั้นเดียวกันนะ การเห็นกายครั้งแรกนี้ มันเห็นกายเป็นสักกายทิฐิ ความเห็นผิด แล้วมันพิจารณาของมัน แยกแยะของมันจนถึงที่สุดมันสลัดสมุจเฉท ทำลายขาดหมด พอทำลายขาดหมด จิตก็เริ่มต้นพิจารณาให้มันสงบเข้ามาอีก ความสงบเข้ามานี้ มันพิสูจน์มาจากการกระทำอันนั้นแล้ว

การกระทำจากขั้นต้นแล้ว พอขั้นต้นแล้วมันก็ทำจิตให้สงบเข้ามา แล้วน้อมไปดูกายอีก น้อมไปดูกายมันก็เห็นกายอีก พอเห็นกายอีกเราก็พิจารณาวิปัสสนาไปเห็นใหม่ วิปัสสนาเข้าไปอีกด้วยกำลังของเรา ด้วยกำลังของเราละ ถ้าไม่ด้วยกำลังของเรา เราพิจารณาไป บางทีกิเลสมันสอดแทรกเข้ามา กิเลสสอดแทรกเข้ามามันก็วิปัสสนาไป พอจะเริ่มวิปัสสนาไป มันเป็นเทียบข้อมูล เทียบข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูลมันเป็นอดีตอนาคตนี้ มันไปแล้วมันจะละล้าละลัง พิจารณาไปแล้วมันไม่สมเหตุสมผล มันจะไม่มีผลนี่ไงการกระทำที่มีอุปสรรค มันมีอุปสรรคอย่างนี้

แต่มีครูบาอาจารย์คอยบอกว่า ถ้ามันไปไม่รอดต้องกลับมาที่ความสงบของใจ เห็นไหม โสคาปิตติมรรค สกิทาคามิมรรค มันคนละเรื่องกัน ความลึกซึ้งของจิต ความลึก ความตื่น การเห็นแตกต่างกัน ถ้ามันลึกลงไป มันลึกลงไป มันพิจารณาภายใน เหมือนกัน พิจารณาภายในเหมือนกัน แต่มันคนละระดับกัน พอจิตมันสงบเข้าไป ย้อนไปที่ ภายนอก จับที่กายขึ้นมา พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ถ้าพิจารณาแล้วจิตมันมีกิเลส บวกเข้ามา การวิปัสสนาการเห็นนั้นมันจะคลาดเคลื่อน มันไม่เป็นปัจจุบัน มันมีอดีต อนาคตเข้ามา ทำให้ภาพนี้คลาดเคลื่อน

ความคลาดเคลื่อนมันเหมือนกับเป่าลวง ถ้าเป่าลวง แล้วเราพยายามต่อสู้กับเป่าที่ เป็นเป่าลวง มันจะไม่ได้ผลกับจิตนั้น มันทำแล้วมันมีความประดักประเดิด มันไปไม่ได้ นี่ไงยังทำแล้วมันก็ยังละล้าละลังเพราะเราทำไม่เป็น เรายังไม่เข้าใจถึงระดับความลึกของมัน เราไปหาครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์จะคอยบอก คอยชี้คอยแนะ คอยชี้คอยแนะเห็น ใหม่ว่า สิ่งที่เราเห็นจริงไหม “จริง” แต่การปฏิบัติเป็นความจริงไหม “ไม่จริง” ไม่จริง เพราะเหตุใด ไม่จริงเพราะว่ามีกิเลสบวก มีความเคยใจบวกเข้ามา

เราต้องทำความสงบของใจเข้ามาอีก ซ้ำแล้วซ้ำเล่า แล้วออกไปจับ ออกพิจารณา ของมัน เห็นจริงเห็นไหม พอเห็นของมัน พยายามพิจารณาของเขา แยกของเขาออกไป มันจะคืนสู่สภาพของเขา ถ้ามันจะทำลายอย่างไร มันจะปล่อย มันจะมีพลังงานอะไร มัน จะมีความแยกแยะอย่างไร ให้มันเป็นตามความเป็นจริง เราไม่มีหน้าที่จะควบคุมให้สิ่งที่ มันเป็นไป ให้มันพอใจของเราได้ เราจะไม่มีหน้าที่ทำให้มันเป็นสมอย่างที่เราคาดหมาย เรามีการศึกษามานะ มันจะเป็นอย่างนั้น มันจะเป็นอย่างนั้น พิจารณาภายในแล้วมัน จะเป็นอย่างนั้น แจ๋ว ๆ ๆ เลยละ สภาวะปัจจุบัน มันเป็นคำพูดทั้งนั้นแหละ ไม่เป็นความจริงสักอย่างหนึ่ง

แต่ถ้ามันเป็นความจริงนะ พอพิจารณาไป มันปล่อยมันวาง มันมีความสุข ความสุขนะ คนเราทุกข์มาก คนเรามีศรีปักษีเสียบอยู่ในหัวใจ แล้วเราดึงออก ดึงออก มัน จะมีความสุขขนาดไหน มันมีความสุขเพราะมันปล่อยวาง มันโล่งของมันเห็นไหม ถึง ที่สุดมันปล่อยวางมันขาดนะ กายกับจิตแยกออกจากกันเป็นธรรมชาติเลย โลกนี้ราบหมด เลย ! โลกนี้ราบ ! ราบเป็นหน้ากลองเลย มันถอนหมดความราคะ ปฏิฆะ อ่อนลงมันคืนสู่ สภาพเดิมของเขา คิดนะ คิดว่าสิ่งนี้เป็นนิพพาน เห็นไหม

แล้วถ้ามีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะเห็นใหม่ พอจิตมันสงบเข้าไป ต้องเป็นมหาสติแล้ว เพราะอะไร เพราะมันละเอียดเข้าไปเห็นใหม่ พอละเอียดเข้าไปนี้ ถ้าออกธรรมาภิบาลพิจารณาภายในแล้ว ทำไมพิจารณาภายในอีกล่ะ พิจารณาภายในแล้ว มันต้องหมดสิ้นกระบวนการของภายใน แล้วทำไมมันยังมีภายในอีก ภายในนอก ภายใน ภายในภายในภายใน ที่เขาบอกว่ากรรมฐานนี้มีแต่โง่เขลา พุคแต่ภายในนอก ภายใน ภายในภายใน ภายในภายในภายใน วิทยาศาสตร์ไหน แล้วก็บอกว่าพระกรรมฐานคุณไม่เหมือนพระไตรปิฎกเลย คุณไม่เหมือนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคุณไว้หลากหลายมาก คุณไว้หลากหลาย สอนไว้หลากหลาย แล้วแต่จะว่าจะสอนใคร คนภาวนาแล้วได้มากน้อยขนาดไหน จิปาถะคุณทำไมคุณกับพาหิยะคุณแค่ที่เดียว เทศนาว่าการที่เดียว เธอจงมองว่าสักแต่ว่ามองเห็นสักแต่ว่าทุกอย่าง สักแต่ว่าไม่มีอะไรเป็นของเธอเลย ผลัวะ! เป็นพระอรหันต์เลย เพราะพันธุกรรมทางจิตของเขา เขาสร้างของเขามหาศาล แต่โดยกระบวนการ การประพฤติปฏิบัติ มรรค ๔ ผล ๔ มันต้องเป็นตามกระบวนการของมัน มันต้องทำตามระยะของมัน

แล้วเรานี้เป็นสาวกสาวกจะเห็นใหม่ สาวกสาวกจะ หมายถึงว่า อำนาจวาสนาบาปกรรมของเราไม่ได้สร้างมามากมายขนาดนั้น ถ้าไม่ได้สร้างมามากมายขนาดนั้น เรามาพบพุทธศาสนา เรามีโอกาสอยู่ มีศรัทธา มีความเชื่อ มีธรรมะ มีครูบาอาจารย์ มีคนคอยกระตุ้นเรา แล้วถ้าเรากระเสือกกระสนไป แล้วมันเป็นไป นี้ไงบัว ๔ เหล่า เห็นใหม่ เวไนยสัตว์ ที่จะต้องต่อสู้ แล้วเราต่อสู้กันไป ถ้ามันทำมาขนาดที่ว่า ภายในกับจิตแยกออกจากกันเป็นธรรมชาติแล้ว โลกนี้ราบเป็นหน้ากลอง เราก็คิดว่าเป็นนิพพาน เราไปเข้าใจว่านี่คือที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ มันก็คิดอยู่แค่นั้น

แต่จริงๆ แล้วทุกข์ในหัวใจมหาศาลเลย ถ้ามีสติมีปัญญานะ แต่กิเลสมันรู้ที่อยู่ ถ้าปฏิบัติไปมันจะฆ่ามันเห็นใหม่ มันก็พยายามหลบหลีกไม่แสดงตัว แล้วให้เราว่างๆ อยู่อย่างนั้น มีครูบาอาจารย์คอยแนะนำเห็นใหม่ ให้ย้อนกลับมา กลับมาทำความเข้าใจ มันจะเป็นมหาสติ มหาสติแล้วออกหาออกธรรมาภิบาล พอมันไปจับกายอันนี้ได้ มันจะเป็นอสุภะ สิ่งที่เป็นอสุภะเห็นใหม่ พอมันเป็นอสุภะ เพราะจิตมันละเอียดอ่อนมาก ความว่าเป็นอสุภะ เพราะมันเป็นกามราคะ มันเป็น โธษะ สิ่งที่ยืนตายเวียนเกิดในวัฏฏะ

เวลาเราบอกว่า เราไม่อยากจะเกิดไม่อยากจะตายอีกแล้ว เราคิดว่าเราจะเกิดจะตายชาตินี้ก็พอ ชาตินี้ตายแล้วจะไม่เกิดอีกเลย เป็นไปไม่ได้ ในเมื่อมันมีการเกิดก็ต้องมีการตาย ในเมื่อเรายังไม่ดับโอชะ ดับอวิชชาในชาตินี้ แล้วมันมีเหตุ มันยังมีสิ่งที่ต้องขับเคลื่อนไป แล้วมันจะไม่เกิดได้อย่างไร โอชะ สิ่งที่เป็นโอชะ จิตมันเป็นของมันใช้ใหม่ พอจิตมันเป็น พอจิตมันเห็น มันจับกายได้กายก็เป็นอสุภะ ถ้ากายเป็นอสุภะ ถ้ามีมหาสติมหาปัญญา มันจับได้เป็นอสุภะแล้วมันแยกส่วนนะ มันจะทำให้สะท้อนหัวใจมาก มันยิ่งสะท้อนหัวใจ พอสะท้อนหัวใจมันก็ยิ่งสลัด พอสลัดปั๊บมันก็ว่า นี่ขาดแล้ว ขาดแล้ว มันจะมีเล่ห์มีเหลี่ยม มีสิ่งต่างๆ เข้ามาแยก เข้ามาต่อสู้อย่างไร ให้เราหลงผิด ให้เราหัวป่วน

ในการปฏิบัติระหว่างกิเลสกับธรรมมันต่อสู้กันในห้องใจของเรา แล้วเรายังปฏิบัติอยู่ มันจะมีความที่ทำให้เราผิดพลาดมากมายมหาศาลเลย แล้วมันเป็นนามธรรม เป็นความรู้สึก เป็นการสร้างภาพ เป็นความเห็น เพราะขณะที่ปฏิบัติอยู่ จิตใจของเรายังไม่ถึงที่สุด เราก็คิดว่าเราเห็นตามธรรม สิ่งนั้นเป็นธรรม สิ่งที่เราเห็นเป็นธรรมหมดเลย เพราะมันมีความสุขมาก ความสุขที่ละเอียดอ่อนกว่า ละเอียดยิ่งกว่าความสุข ในสภิกาคาผลด้วย มันละเอียดอ่อนกว่าเพราะเวลาจิตกับกายแยกออกจากกัน มันว่างหมดเลย จิตกับกายแยกออกจากกันก็ออกไปอยู่สภาพเดิมของเขาเท่านั้น

สภาพเดิมของเขา คือจิตกับกายมันแยกออกจากกัน เพราะสังโยชน์มันขาด กามราคะปฏิเสธอ่อนลง มันแยกออกจากกัน แต่พอเราพิจารณาไป ความสุขอันนี้ สิ่งที่มีค่า มีความรู้สึกที่สุขกว่า พอสุขกว่ามันก็บอกว่า นี่ไง นี่ไง อนาคาใจ นี่ไง อนาคาใจ มันก็เชื่อ มันก็คิดไปอยู่พักใหญ่เลย แล้วย้อนกลับมาพิจารณาซ้ำๆ ซ้ำๆ มันจะเป็นสภาวะแบบใด จนถึงที่สุดนะพอพิจารณาไปแล้วมันปล่อยปล่อย คำว่าซ้ำนี้ มันต้องขยันหมั่นเพียรนะ

คำว่าซ้ำของเราเนี่ย ดูเราสับเนื้อสับอะไร พอมันละเอียดแล้วมันจะเข้าไปทำอะไรอีกล่ะ ก็มันสับไม่ได้อีกแล้วล่ะ นี่มันเป็นวัตถุ แต่ถ้าเป็นจิตนะ เวลาซ้ำเข้าไป พอมันปล่อยวางขนาดไหน มันก็ยังเป็นนามธรรมที่จับต้องได้ มันก็เหมือนกับขึ้นรูปมา เหมือนกับคูติคูจิตมันตกนรกอเวจีนี้ มันโดนไฟนรก ไฟกรรม มันเผาเหล็กกลาจนตายหมดเลย แล้วมันก็ขึ้นมาเป็นรูปร่างใหม่ เพราะมันเป็นนามธรรม จิตความรู้สึกของเราเนี่ย เห็นไหม เรา

เสียใจทุกข์ใจขนาดไหน เราลืมไปแล้วเดี๋ยวคิดใหม่มันก็ทุกข์อีก นามธรรมมันเป็นสภาวะแบบนั้น

คำว่าซ้ำ ซ้ำ มันปล่อยวาง มันปล่อยวาง มันปล่อยไปแล้ว ปล่อยไปแล้วนี้ สิ่งที่มีรวมลงขนาดไหน มันเกิดขึ้นมาอีกก็จับมันอีก ซ้ำมันอีก ซ้ำมันอีก ซ้ำจนถึงที่สุดเห็นใหม่ ครั้น! ในหัวใจเลยนะ พิจารณาซ้ำเข้าไปอีก ซ้ำเข้าไปอีก มันก็เป็นสิ่งที่พิเศษส่วน เศษที่เหลือ อนาคต ๕ ชั้น พิจารณาซ้ำเข้าไป ซ้ำเข้าไปจนถึงที่สุดเลย ว่างหมด ปล่อยหมด ว่างหมด ปล่อยหมด ถึงที่สุดไล่เข้าไปถึงตัวจิตเลย ไล่เข้าไปถึงตัวจิตเห็นใหม่ จิตเดิมแท้ จิตเดิมแท้ที่ส่องใส

แล้วพิจารณาภายในกลายเป็นจิตได้อย่างไร มันเป็นจิตนามธรรม ความเป็นจิต สิ่งที่มีจิตนี้ละเอียด ความเป็นละเอียด จับต้องจิตที่มันเป็นจุดที่เริ่มต้นของการเกิดและการตาย พิจารณาถึงที่สุดตรงนั้น ตรงถึงที่สุดตรงนั้นเห็นใหม่ ถึงที่สุดแล้วมันจะละเอียดเข้าไปนะ เป็นสิ่งที่พิเศษมหาสติ มหาปัญญา มันจะเป็นปัญญาอัตโนมัติที่เข้าไปที่จับไม่ได้เลย แล้วทำลายตรงนั้น ทำลายให้มันสิ้นสุดสิ้นไป นี่คือการพิจารณาภายใน การพิจารณาภายในโดยความเป็นจริง มันต้องมีจิต มันต้องมีสมาธิ มันต้องมีปัญญาใคร่ครวญพิจารณาภายใน ไม่ใช่เราคิดพิจารณาภายในแบบปัญญา

แล้วถ้าเป็นปัญญาวิมุตติพิจารณาภายในล่ะ ปัญญาวิมุตติเห็นใหม่ เวลาพิจารณาภายในโดยไม่เห็นภาพ ถ้าการพิจารณาภายในโดยไม่เห็นภาพ ถ้าการพิจารณาภายในโดยโลก โดยวิทยาศาสตร์ที่เราไม่เห็นภาพ เราคิดว่าพิจารณาภายในที่มันปล่อยวาง แต่ถ้าการพิจารณาภายใน พิจารณาภายในโดยปัญญาวิมุตติ ถ้ามันเห็นภาพ มันเป็นเจโตวิมุตติเพราะจิตมันสงบพอจิตมันสงบมันพิจารณาภายในเห็นกายขึ้นมา แต่ถ้าจิตที่มันเป็นปัญญา มันก็พิจารณาภายในโดยเปรียบเทียบ เปรียบเทียบว่า ทุกข์นี้ ทุกข์เพราะมีกาย ทุกข์เพราะมีเรา เพราะมีสรรพสิ่งเห็นใหม่ ปัญญา มันไล่เข้ามา ไล่ความคิดเข้ามาเพราะความคิดมันยึดติด ไขใหม่ โดยธรรมชาติเห็นใหม่นี่กายกับจิตนี้มันไม่ใช่อันเดียวกัน มันเป็น! มันเป็นโดยกรรม มันเป็นโดยบุญกุศลเพราะเราเกิดมา กายกับจิตมันเป็นมา จิตเรานี้มันโดนครอบงำโดยภายใน ตั้งแต่เกิดมาจนชีวิตเรา มันต้องทนทุกข์ทรมานไปกับชีวิต ชีวิตหนึ่ง ถ้ามันเป็นทุกข์นะ แต่ถ้าเกิดมาชีวิตหนึ่งแล้ว ชีวิตนี้จะทำคุณงามความดี เอาภายในกับจิตนี้มาเพื่อวิปัสสนา เอาภายในกับจิตนี้มาเพื่อประพฤติปฏิบัติ เพื่อจะเอาจิตนี้พ้นออกจากกิเลสให้ได้

ถ้าจะพ้นจากกิเลสเห็นใหม่ ถ้าเราพิจารณาภายในโดยปัญญา เห็นใหม่ เราไล่ตามความคิดนั้นไป ความคิดที่มันยึดติดของมัน 'ไล่ตามความคิด ความคิดนี้ไปติดกายเพราะเหตุใด กายมันก็คือกายของมัน กายก็เป็นวัตถุอันหนึ่งใช่ไหม กายก็เป็นสสารอันหนึ่งที่มันต้องเจริญงอกงามกันไปตามธรรมชาติของมัน เด็กที่เกิดออกมาแล้ว มันมีเซลล์ต่างๆ มันได้รับอาหารเข้าไป มันก็พัฒนาของมันเข้าไปทั้งนั้น มันต้องเป็นเด็กอ่อน แล้วมันก็ต้องเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา แล้วถ้ามันไม่ดำรงต่อไป มันก็ต้องตายเป็นธรรมดา

แต่ถ้าเป็นทางโลก เห็นใหม่เพราะเราเกิดมาแล้วมีการศึกษา มีความเข้าใจแล้วจิตมันก็มีพัฒนาการของมันไป มันก็เป็นเรื่องโลกไป แต่ถ้าเราคิดของเราเป็นธรรม จิต สมาธิ ความคิดมันจะไล่เข้ามา นี่ใจมันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ จนมันปล่อย ปล่อย ปล่อย ปล่อย มันปล่อยความคิดใจ พอปล่อยความคิดมันเป็นอิสรภาพ มันมีจริงของมัน จิตกับกายนี้มันเกี่ยวเนื่องกันมาโดยอำนาจวาสนา โดยความเกิด โดยสมมุติ จริงตามสมมุติ มันความเป็นจริงอันหนึ่ง

แต่ถ้าเราไปคิด ไปใช้ปัญญาโดยเป็นสูตรสำเร็จว่า จิตกับกายนี้มันแยกออกจากกันแล้วไม่ใช่อันเดียวกัน มันเกิดมาแล้วเดี๋ยวมันตายก็แยกจากกัน มันไม่เป็นอย่างนั้นหรอก มันเป็นโดยกรรม มันแยกกันไม่ได้ มันแยกกันไม่ได้หรอก ถ้ามันแยกได้เห็นใหม่ คุณคนเฒ่าคนแก่สิ ทำไมโอดโอยล่ะ คนเฒ่าคนแก่ก็เจ็บปวดร่างกาย มันปวดเมื่อยไปหมด มันมีความเจ็บปวด เห็นใหม่ ความเจ็บปวด ความรับรู้เพราะมันเจ็บปวดมันรับรู้เพราะมีจิต เพราะมีจิต ไม่มีจิตไม่มีวิญญาณรับรู้มันเจ็บปวดไม่ได้ ร่างกายเจ็บปวดไม่ได้ แล้วร่างกายเจ็บปวดไม่ได้ แล้วร่างกายมันใช้สอยไป มันครอบงำจิตไว้ มันถึงเป็นจริงตามสมมุติใจ

ถ้าจริงตามสมมุติแล้ว สิ่งที่เราบอกว่ากายกับจิตไม่ใช่อันเดียวกันต่างๆ เราคิดเองเราเอเอง มันไม่เป็นประโยชน์อะไรกับเรา เพราะเรายังไม่ได้ฝึกจิตของเราเลย ถ้าเราฝึกจิตของเราเห็นใหม่จิตของเรามันก็พิจารณาของมันเข้าไป พอพิจารณาเข้าไป มันเห็น มันเข้าใจถึงความคิดที่ไปยึดเหนี่ยวของมันเอง นี่ใจ รูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร เพราะว่าเราไปยึดติดของมัน ใจใหม่ พอปัญญามันไล่เข้ามามันก็ปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา พอปล่อยวาง

ปล่อยวาง หมายถึงว่า ปล่อยวางความคิดเรื่องของกายใจ ปล่อยวางความคิดเรื่อง
ของกาย จิตมันก็หลุดเข้ามาเป็นตัวของมันเองเห็นใหม่ แล้วเราออกพิจารณา ถ้าจิตมัน
สงบเข้ามาจนมันตัดขาด ตัดขาดกับสิ่งที่ว่ากายกับใจไม่ใช่อันเดียวกัน ที่มันหลงผิด มัน
ตัดขาดของมันขึ้นมา พอตัดขาดของมันขึ้นมา มันก็มาเป็นอิสรภาพของตัวเอง มันก็มี
อิสรภาพของตัวเอง มันออกไปพิจารณากายโดยปัญญา มันต่างกัน อารมณ์ความรู้สึก
กับสิ่งที่เราพิจารณาเข้ามาจนจิตสงบ มันก็เป็นสมณะนั่นล่ะ

แต่พอจิตมันสงบแล้ว มันออกไปรับรู้ มันเป็นความคิดที่มันจับต้อง ความคิดที่มัน
ไปเกี่ยวเนื่องกับกาย มันจับต้องเห็นใหม่ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เทศนาว่า
การกับหลานพระสารีบุตรที่เขาภิษณกุฎ เห็นใหม่ ถ้าเธอไม่พอใจสิ่งต่างๆ เธอต้องไม่
พอใจอารมณ์ความรู้สึกของเธอด้วย เพราะอารมณ์ความรู้สึกของเธอก็เป็นวัตถุอันหนึ่ง
อารมณ์ความคิดของกาย มันก็เป็นวัตถุอันหนึ่ง วัตถุอันหนึ่งคืออะไร คือ รูป เวทนา
สัญญา สังขาร วิญญาณ วัตถุอันหนึ่งคือขั้น ๕ ขั้น ๕ ที่มายึดติดกับกายนั้น

เพราะขั้น ๕ คือจิต จิตเราโดนครอบงำโดยกาย เราเกิดมาเป็นมนุษย์เรามีกายกับ
จิต พอกายกับจิต จิตมันเป็นธรรมชาติของมันอยู่แล้ว มันเป็นสัญชาตญาณของมัน มัน
เป็นรูป ความรู้สึก ความนึกคิด คือคลื่นความคิด เพราะคลื่นความคิด มันมีของมัน ถ้าเรา
ตั้งสติของเราเห็นใหม่ สติของเรา เราทันความคิดของเรา ทันคลื่นความคิดอันนี้ พอคลื่น
ความคิดมันหยุดเข้ามา หยุดเข้ามาเห็นใหม่ แต่ธรรมชาติของมัน มันต้องออกรับรู้
ธรรมชาติของมันออกรับรู้เห็นใหม่ แต่รับรู้โดยธรรมชาติหรือรับรู้โดยสัญชาตญาณ

แต่ขณะที่เรามีสติปัญญาขึ้นมา เราไล่เข้ามาแล้ว มันหลุดเข้ามาเป็นธรรมชาติ
ของมัน หลุดเข้ามาเป็นธรรมชาติของมัน แต่หลุดเข้ามาหลุดด้วยอะไร หลุดด้วยสติ
หลุดด้วยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลุดด้วยธรรมของเราที่เราฝึกฝน
ขึ้นมาจนเป็นความจริงของเขา แต่เวลามันออกรู้เพราะคลื่นความรู้สึกความคิด เรื่อง
นามธรรมเรื่องจิตที่มันอยู่ในร่างกายนี้ มันเป็นธรรมชาติของมันอยู่แล้ว เพราะสติเราตาม
ทัน มันเห็นกระทบเห็นใหม่

มันเห็นการกระทบนี้คือจิตเห็นอาการของจิต เห็นอาการของจิตคือ เห็นคลื่น
ความคิดที่มันไปยึดมันรับรู้เรื่องของกาย รับรู้เพราะมีสังโยชน์บังคับไว้ พอตัวสติเราทัน

สมาธิเราทันเห็นไหม เราเห็นจิต จิตมันหดสั้น สั้นเข้ามา จิตมันหดสั้นเข้ามาแล้วพอออก กระทบเห็นไหม ออกรับรู้ถึงคลื่น คลื่นคือพลังงานที่ออกไปรับรู้ข้อมูล รับรู้ในรูป ใน เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ในสิ่งที่เป็นวัตถุนั้นมันกระทบกันเห็นไหม เราก็ใช้ปัญญา ใคร่ครวญเห็นไหม ใคร่ครวญว่ามันไปยึดติดในกาย กายนี้เกิดมาก็ต้องแก่เฒ่า

ความคิดเหมือนกัน ความคิดที่เวลาใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ก็คิดอย่างนี้แหละ แต่ เพราะจิตมันไม่สงบ จิตมันไม่มีหลักมีเกณฑ์ จิตมันไม่มีพื้นฐาน นี่ไง ก็คิดแบบ วิทยาศาสตร์ไง ที่พิจารณาากายๆกันแล้วเข้าใจหมดเลย เข้าใจกายปล่อยกายๆ มันคิดโดย จิตที่ยังไม่สงบ จิตที่ไม่มีหลักไม่มีเกณฑ์ มันคิดไปโดยวิทยาศาสตร์ คิดแบบโลก โลก เพราะอะไร โลกเพราะจิตมันไม่สงบ จิตมันเป็นโลก จิตเป็นโลกเพราะจิตไม่มีพื้นฐาน เป็นสมาธิ

ถ้าจิตมันมีพื้นฐานเป็นสมาธิ จิตที่มันพิจารณาปัญญาอบรมสมาธิ จนปล่อยวางเข้ามา แล้ว มันพิจารณาเพราะจิตมันเป็นธรรม จิตเป็นธรรมเพราะจิตเป็นสมาธิ จิตเป็นสมาธิ เป็นสากลที่มันมีสมาธิของมันเห็นไหม มันออกไปใช้ปัญญาของมัน

นี่ไงการพิจารณากายโดยเจโตวิมุตติ กับ การพิจารณากายโดยปัญญาวิมุตติ ถ้าเป็น เจโตวิมุตติมันจะเห็นกายของมันเป็นภาพต่างๆ นี่คือการพิจารณากาย การพิจารณากาย โดยปัญญาก็เหมือนกัน โดยปัญญาวิมุตติ เห็นไหม มันก็พิจารณาเหมือนกัน ไม่เห็นกาย แต่จับต้อง จับต้องสิ่งที่เป็นวัตถุ สิ่งที่เป็นอารมณ์ สิ่งที่มีความรู้สึกจับต้องได้หมดเลย แล้ว ออกวิปัสสนาเห็นไหม แยกออกมัน แยกออกมัน แยกออกมัน เพราะแยกไม่ให้ ไม่ให้ ความยึดติดนี้ ไปยึดติดอารมณ์ความรู้สึกว่าสิ่งนี้เป็นกาย แยก แยกอารมณ์ความรู้สึก สิ่ง ที่ อารมณ์ของเธอก็เป็นวัตถุอันหนึ่ง แยกออก แยกออกเห็นไหม จันท์ ๕ มันไปไม่ได้เห็น ใหม มันปล่อยวาง ปล่อยวาง พอมันแยกทำลายบีบ หยุค ปล่อย หยุค ปล่อย ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า พอมันขาดนะ จันท์ ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่จันท์ ๕ จันท์ ๕ ไม่ใช่ทุกซ์ ทุกซ์ ไม่ใช่จันท์ ๕ เห็นไหม แต่มันไม่เห็นกาย แต่มันรับรู้ด้วยอารมณ์ความรู้สึก นี่คือ การ พิจารณากายด้วยปัญญา

การพิจารณากายโดยเจโตวิมุตติ มันเห็นภาพเห็นต่างๆ มันโดยสมาธิอบรมปัญญา แต่ขณะพิจารณากายโดยปัญญาวิมุตติ มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ มันปล่อยวางเข้ามา มัน

ปล่อยวางเข้ามา มันจะไม่มีความรู้สึกเหมือนพุทโธ พุทโธ พุทโธ ที่จิตมันสงบแล้วมันลง ลึก ลึก ลึก มันมีความรู้สึกเลยนะ นั่นก็คิดได้ ขนาดเป็นสมาธิเขายังเข้าใจว่าสิ่งนั้นเป็น นิพพานได้ แต่เพราะมีครูมีอาจารย์หนึ่ง แต่เพราะเรามีอำนาจวาสนาหนึ่ง เราถึงกลับมา วิปัสสนา เรากลับมากระทำของเรา

แต่ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติเห็นใหม่ ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติเวลามันปล่อยเข้ามา สมาธิ มันปล่อยวาง จิตมันตั้งมั่น จิตมันมีหลักมีเกณฑ์ของมัน แต่มันไม่มีอารมณ์ ไม่มี ความรู้สึกที่จิตมันลงขนาดนั้น แต่เวลาเราใช้ปัญญาของเรา พิจารณาของเราเข้ามา พิจารณาของเราเข้ามา เวลามันปล่อยนะ ในการประพฤติปฏิบัติ อริยสังขามีหนึ่งเดียว จะเป็นพระโสดาบัน ต้องมรรคสามัคคีเหมือนกันหมด จะเป็นปัญญาวิมุตติ เจโตวิมุตติ จะ พิจารณาสายใดก็แล้วแต่ เวลามรรคสามัคคีมันต้องเหมือนกันหมดเลย

เวลาพิจารณาโดยเจโตวิมุตติเห็นใหม่ มันปล่อยวางขนาดไหน เวลามันปล่อยวาง มันว่างมีความสุข มีความลึกซึ้ง แต่ถ้ามันขาด ขาด เพราะอะไร เพราะมันมีตัวนำด้วย สมาธิ แต่ปัญญามันเกิดขึ้นมาจากการรู้การเห็นจากการแยกแยะ ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติเห็นใหม่ เราใช้ปัญญาเพราะจิตมันสงบเข้ามาแล้ว จิตมันสงบ มันเข้าถึงอริยมรรค เข้าถึง สัจจะความจริง อริยมรรค สัจจะความจริง มรรคญาณที่จะเข้ามาแก้ไขกิเลส เวลามัน พิจารณาไปมันปล่อย ปล่อย ปล่อย มันมีความเข้าใจ มันมีความหยุด มีความชุ่มชื้นอยู่ แต่มันไม่ลงลึก ไม่ลงลึกเหมือนกับอารมณ์ของเจโตวิมุตติ

แต่เวลามันขาดเห็นใหม่ จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ มันแยกออกจากกัน พอมันแยก ออกจากกัน อารมณ์เหมือนกัน อันเดียวกัน พอพิจารณาซ้ำเข้าไป เห็นใหม่ ซ้ำเข้าไป พิจารณาซ้ำ พิจารณาซ้ำเข้าไป ด้วยปัญญา ไม่ได้เห็นกาย แต่เห็นอารมณ์ความรู้สึกเห็น จิต จิตเห็นอาการของจิต เห็นสิ่งที่เป็นสิ่งที่กระทบ แล้วพิจารณาเข้าไป พอมันพิจารณา เข้าไปซ้ำ ซ้ำ มันปล่อยแยก แยกเหมือนกัน โลกนี้ราบเป็นหน้ากลองเหมือนกัน มันปล่อย แล้วจิตนี้สลัดออกไปเห็นใหม่ “เหมือนกัน” แต่วิธีการต่างกัน

การพิจารณาโดยเจโตวิมุตติอย่างหนึ่ง การพิจารณาโดยเห็นกาย การ พิจารณาโดยไม่เห็นกาย แต่เห็นโดยปัญญา พิจารณาเข้ามาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ถึงที่สุดแล้ว มันว่างหมดนะ ถ้ามันปล่อย กายกับจิตแยกออกจากกันแล้ว ถ้าย้อนกลับเข้าไปเห็นใหม่

ย้อนกลับไป ถ้าเห็นกาย ถ้าเป็นอสุภะ มันจะพิจารณาของมันไป แต่ถ้ามันเป็นกามราคะ มันเป็นการพิจารณาภายในโดยจิต ตัวจิตมันเป็นตัวกาม ตัวจิตนี้มันเป็นตัวกาม เพราะกามฉันทะ มันมีตัว มันมีมหาสติ มหาปัญญาเข้ามาจับตัวนี้ได้ พอจับตรงนี้ได้ มันก็เห็นจิต

มันเห็นจิต จิตมันออกไปเห็นใหม่ จิตมันออก ออกเพราะมันเป็นกามฉันทะ ตัวมันเป็นกามอยู่แล้ว เพราะมันเป็นตัวโสมะ แล้วมันจะข้ามจากโสมะ พอมันพิจารณาออกไป มันเป็นกาม เป็นกามเพราะมันมีความผูกพันของมัน มันพอใจของมันเห็นใหม่ มันก็ขยายส่วนของมัน มันเป็นข้อมูลของมัน มันถึงว่า เสพในตัวของมัน มันละเอียดอ่อนกว่า แต่มันใช้ปัญญานะแล้วเป็นมหาสติ มหาปัญญา แล้วความพลิกแพลงของมันลึกซึ้งมาก ลึกซึ้งในสิ่งที่มันจะเอาตัวรอดของมัน

มันจะไม่ให้เราเข้าใจ ไม่ให้เราแทงทะลุของมันไปได้ คำว่าเข้าใจ เข้าใจนี้มันเป็นทางโลก แต่ถ้ามันเป็นธรรมนะ มันรู้แจ้ง ความรู้แจ้งมันจะไม่มีเหลือบไม่มีสิ่งใดที่กิเลส มันจะไปหลบซ่อนที่มันจะเข้าไปอาศัยสิ่งใดๆ เพื่ออาศัยเป็นภพ เป็นที่อยู่อาศัยของ กิเลสเห็นใหม่ คูสิมาร มันอาศัยนะ พญามารมันอาศัยภพ อาศัยอยู่ที่หัวใจเราเป็นที่อยู่อาศัย แล้วถ้ามันมีที่เหลือบที่มุม มันจะหลบซ่อนของมัน

คูสิ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้ไปแล้วเห็นใหม่ พญามารคอดกเลย พอคอดกแล้วนะ นางคันทา นางอรดี ความโลภ ความโกรธ ความหลง ลูกสาวพญามาร มันมาบอกมันจะไปรำ ไปพ้อรำ จะไปอ่อน ไปหลอกลวงให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากลับมา ให้อยู่ในอำนาจของมารอีกใจ นี่ก็เหมือนกันเวลาเราพิจารณาตรงนี้ มันเป็นอุปสรรคนะ มันเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนที่จะต้องพิจารณา เพราะคำว่าใช้ปัญญานะ

เวลาหน่วยราชการ เห็นใหม่ เขามีฝ่ายขุน ฝ่ายขี้ ฝ่ายขี้เห็นใหม่ ฝ่ายขี้ฝ่ายใช้กำลัง ฝ่ายใช้กำลังเจโตวิมุตติ ฝ่ายขุนฝ่ายปัญญา ฝ่ายการปกครอง ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติโดยปัญญานะ มันละเอียดอ่อนกว่า ชั้นเชิงของการคำนวณ ชั้นเชิงของการการเมือง ที่มันจะควบคุมจะบริหารจัดการ นี่ก็เหมือนกันปัญญา มันละเอียดอ่อนกว่า มันละเอียดอ่อนกว่าแง่มุมของมันถึงจะต้องเป็นมหาสติมหาปัญญา มันจะเข้าไปพิจารณาของมัน

“อารมณ์ความรู้สึกของเธอก็เป็นวัตถุอันหนึ่ง” ความกระทบที่มันละเอียด สิ่งทีละเอียดมาก สิ่งที่เป็นวัตถุละเอียดมาก ละเอียดขนาดไหนมหาสติมหาปัญญา มันก็จับต้องได้ พอมันจับต้องได้มันแยกของมัน มันคำนวณของมัน มันพิจารณาของมัน จะต้องมีความสมดุลของมรรค ความเพียรชอบ งานชอบ เห็นใหม่ งานชอบ สติปัญญาชอบ ความชอบของมัน ถ้ามันสมดุลของมัน มันก็ปล่อย จะปล่อยขนาดไหน มันก็มีเล่ห์เหลี่ยมของมันนะ คือมันละเอียดกว่า

ความละเอียดกว่ามันต้องใช้ปัญญามากกว่า เพราะอะไร เพราะมันเป็นปัญญา วิมุติ มันพิจารณาภายในโดยปัญญา การที่จะชำระกิเลสกรรมราคะออกจากจิต มันต้องพิจารณาของมันมา ต้องพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า แล้วหาช่องทาง พอถึงที่สุดมันก็ ครึ้น! ในหัวใจเหมือนกัน มันจะต้องละเอียดอ่อนเข้ามาจนคล่องตัว คล่องแคล่วจนถึงตัวของมัน ทำลายหมดเลย ทำลายหมดไปแล้ว

ถ้าพิจารณาไป ถ้าครูบาอาจารย์ที่ประพฤติปฏิบัติ ถ้าไม่มี แบบว่ามันเป็นสายงาน สายงานที่มีน้อย ครูบาอาจารย์ที่มีน้อย เราจะต้องพยายามฝึกฝนของเรา เพราะมันไม่มีใครวางหลักเกณฑ์ไว้ เราพิจารณาซ้ำเข้าไป มันก็เป็นเศษส่วนอีกล่ะ อนาคต ๕ ชั้น ถ้ากิเลสมันหลอกหลวงเรา พอเราพิจารณา อนาคต ๕ ชั้น เราก็มองเป็นมรรค ๔ ผล ๔ เพราะอนาคตมันระเบิด มันทำลายจิตไปแล้ว แล้วพิจารณาซ้ำไปมันก็ปล่อยวางอีก มันก็ไปติด จิตเดิมแท้นี้ส่องใส จิตเดิมแท้นี้หมองไปด้วยอุปกิเลส

คำว่าส่องใสนี้ต้องจิตเห็นแล้วนะ จิตเห็นจิต คำว่าจิตเห็นอาการของจิต นี่จิตเห็นจิต จิตไม่เห็นอาการ มันไม่ใช่อาการ มันเป็นตัวจิต ตัวจิตจับตัวจิต ตัวจิตเห็นตัวจิต ถ้าตัวจิตเห็นตัวจิตแล้วใครจะไปเห็นมันล่ะ ถ้าไม่มีความละเอียดอ่อนเห็นใหม่ มันเป็นมรรคญาณ ถึงที่สุดนะมันจะย้อนกลับ ถ้ามันย้อนกลับได้ จิตนะจิตเห็นจิต จิตจับจิต จิตทำลายจิต ถ้าจิตทำลายจิตเห็นใหม่ จิตทำลายจิต จิตเป็นอะไร นี่ไงนี้ ภายของจิต ถ้าพิจารณาภายในก็ภายในของจิต ถ้าภายในของจิตเห็นใหม่ จิตมันพิจารณาแล้วภายในของจิต มันจับต้องอย่างไร มันเป็นไปได้อย่างไร

ความที่เป็นไปได้ คนรู้จริงเห็นจริง ถึงจะเห็นตามความเป็นจริง ถ้าคนไม่รู้จริงไม่เห็นจริง มันจะเห็นตามความเป็นจริงขึ้นมาได้อย่างไร ไม่เห็นตามความเป็นจริงมันจะรู้

แจ้งได้อย่างไร สิ่งต่างๆ เราปล่อยให้เข้ามาหมดแล้วเห็นใหม่ คูสิ กิเลส อุปกิเลส สิ่งที่เป็น
 ความโง่เขลาต่างๆ สิ่งต่างๆ ที่ในหัวใจ มันเป็นอุปกิเลส กิเลสอย่างละเอียดนะ กิเลส
 เห็นใหม่ คูสิ นางคันทา นางอรดี คูสิ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เรายังรู้ว่ามันเป็น
 กิเลสเลย

แต่ความอยู่เฉยๆ เป็นกิเลสใหม่ สิ่งที่มีอยู่ในตัวมันเอง อยู่เฉยๆ เสร้าหมอง ผ่อง
 ใสเห็นใหม่ สิ่งที่มีผ่องใสแล้วมันเสร้าหมองเข้ามา มันเฉา มันเหงา มันหงอย แต่มัน
 เข้าข้างตัวมันเองนะ นี่คือนิพพาน นิพพาน นิพพาน มันก็ว่านิพพานมีอารมณ์เป็นอย่างนี้
 นิพพานมีความสุขอย่างนี้ กิเลสที่มันละเอียดอ่อน ถ้ามันจับได้ มันจะเป็นความสุข มันจะ
 เป็นนิพพานไปได้อย่างไร ในเมื่อมันมีการสืบทอด มันมีการเฉาเหงาหงอย มันไม่คงที่ มัน
 จะเป็นนิพพานไปไม่ได้หรอก มันไม่ใช่นิพพาน แต่กิเลสมันก็หลอกว่าเป็นสภาวะแบบ
 นั้นๆ

พอเข้าไปถึง จับต้องได้ การจับต้องได้นะ สิ่งที่มีการประพฤติปฏิบัติ ในการที่เรา
 เห็นสิ่งที่มีมันเป็นความจริง มันละเอียดลึกซึ้งตั้งแต่เราประพฤติปฏิบัติมาตั้งแต่เริ่มต้น คำ
 ว่าเริ่มต้น กว่ามันจะเป็นโสดาบัน สกิทาคา อนาคาเข้ามา มันปฏิบัติมา มันได้สมบุกสม
 บันมา มันได้ฆ่าข้าศึกมาแต่ละชั้นแต่ละตอน มันทำมาด้วยความตั้งใจ ด้วยความเข้มแข็ง
 มาตลอดนะ แต่จะไปทำงานสิ่งนี้ด้วยความเข้มแข็งอย่างนั้นไม่ได้ มันเป็นงาน
 กระบวนการที่เราจะวางบิล เราทำมาทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว การจะวางบิลมันต้องนิมนต์
 เห็นใหม่ เพราะมันสมดุลกัน

นี่ก็เหมือนกัน ถึงที่สุดแล้วมันต้องละเอียดอ่อนมาก แล้วเข้าไปจับต้องสิ่งนี้ได้
 แล้วปัญญาก็จะไม่ใช่ อุทธัจจะเห็นใหม่ รูปปราคะ อรูปปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา ขยับ
 ปีบ มันเป็นสังโยชน์ตัวนี้ทันที เป็นสังโยชน์ตัวนี้เพราะมันเป็นปัญญาอันละเอียด มันเป็น
 ปัญญาอย่างหยาบๆ มา มันเป็นปัญญาที่มันใคร่ครวญมา พอมันขยับตัว ขยับตัวมันก็ผิด
 มันขยับตัว มันก็ส่งออกสู่ภายนอก ขยับตัวเป็นการส่งออกไปสู่ภายนอก เพราะพลังงาน
 มันคลายตัวตลอดเวลา

แต่เวลาเข้าไปถึงปัจจุบันของมันเห็นใหม่ว่า จิตนี้เป็นมัชยัสถ์ จิตนี้เป็นมัชยัสถ์ จิต
 นี้เป็นตัวของมันเอง แล้วมันจะไม่ออกไปไหน เราจะไม่ส่งออกไปไหน พลังงานนี้เราจะ

ไม่ส่งออกไป เอาพลังงานของตัวเองทำลายตัวเอง ทำลายถึงที่สุด มันทำลายหมดสิ้น พลิกพับ! นี่เป็นการพิจารณาภายในโดยภายใน ก็สิ้นสุดกระบวนการของมันได้ การพิจารณาภายในโดยจิต โดยที่ไม่เห็นกายเห็นไหม นี่คือการพิจารณาภายในทั้งนั้นเลย การพิจารณาภายในโดยชัดเจนเลย การกระทำของมันมา มันเป็นการกระทำที่มีหลักมีเกณฑ์ มีเหตุมีผล มีการกระทำของมันจนถึงที่สุด

แต่ถ้าเราพิจารณาของมันเป็นโลก สิ่งที่เขาพูดกัน เขาคำนวณกัน เขาทำกันนั้น มันเป็นเรื่องธรรมดา มันเป็นเรื่องที่อ้างอิงว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนสติปัญญา ๔ การพิจารณาภายใน เวทนา จิต ธรรม การพิจารณาภายใน เวทนา จิต ธรรม มันก็เป็นอีกส่วนหนึ่งนะ แต่ขณะที่ปฏิบัติ อันใดอันหนึ่งต้องหยาบอันนั้นให้ชัดเจน หยาบให้ชัดเจนอันเดียว ไม่ใช่พิจารณาภายในแล้วจะพิจารณาจิต ถ้าจะพิจารณาจิตก็พิจารณาจิตไปเลย คำว่าพิจารณาภายในหรือพิจารณาจิตอย่างครูบาอาจารย์ที่ท่านทำ มันก็เป็นขั้นตอนในขั้นตอนนั้น ในขั้นตอนนั้นมันเป็นความมหัศจรรย์นะ พิจารณาภายใน พิจารณาเวทนา ถึงที่สุดแล้วปล่อยแล้ว พิจารณาไปแล้ว ไปพิจารณาจิตต่อ มันเหมือนกับเราเป็นผู้ที่บริหารทำทั้งบู๊ทั้งบู้ ทำทั้งหมดเลยทุกอย่าง นั่นมันก็กว้างขวางไปอย่างหนึ่ง อันนั้นมันเป็นอำนาจวาสนาของจิตเห็นไหม เป็นพันธุกรรมสิ่งที่สร้างมา

ทำสิ่งใดแล้วเข้ากับจริตนิสัย เข้ากับความพอดีของจิต ความพอดีของมัน ความพอดีนะ มรรคสามัคคี ความพอดีของจิตที่มรรคญาณมันหมุนออกไป แล้วกลับมาทำลายกิเลสเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป มันเป็นความสมดุลของแต่ละดวงจิตที่มันสร้างสมบุญญาธิการ แล้วตรงกับจิต ตรงกับความพอใจ ตรงกับกิเลสของตัวเอง มันจะฆ่ากิเลสตายเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไปเลย

แต่พอเราไปฟังครูบาอาจารย์เราฟังเทศน์แล้ว เราต้องการให้เป็นอย่างนั้น โดยส่วนใหญ่ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติอยากรู้ อยากเห็น อยากมีฤทธิ์มีเดช แล้วมีฤทธิ์มีเดชมันก็เหมือนทหาร เขาเข้มแข็งของเขามาก เพราะร่างกายเขาน้ำหนักมาก เขาจะทำอะไร เขาแบกหามของเขา ใ้อันนั้นอ่อนแอแล้วก็อยากจะมีกำลังอย่างนั้น ไปแบกหามอย่างนั้น มันทำไม่ได้หรอก จิตก็เหมือนกัน จิตถ้ามันอยากมีฤทธิ์มีเดช จิตมันก็กระดอง เวลาปฏิบัติไปมันก็มีฤทธิ์มีเดชของมัน มันก็ไปรู้ไปเห็นของเขา นั่นมันจิตของเขา แล้วเราก็อยากได้ อย่างนั้น แต่เราอ่อนแอหรือเราแบกอะไรก็ไม่ได้เลย แต่อยากจะทำอย่างเขา แล้วก็

พยายามจะสร้างกล้ำเนื้อขึ้นมาให้บึกบึนอย่างนั้น แล้วบึกบึนแล้วได้อะไรล่ะ เพราะอะไร เพราะทหาร ในการดำรงชีวิตทหารของเขา วิชาชีพของเขา เขาทำงานของเขา เขาก็ได้สิ่งตอบแทนของเขา เราอ่อนแอขนาดไหน เราใช้ปัญญาของเรา เราบริหารจัดการของเรา ถ้าเราทำงานตามสายงานของเรา เราก็ได้สิ่งตอบแทนเหมือนกัน

ถ้าถามถึงสิ่งตอบแทน นี่ไง สิ่งตอบแทนคือมรรคผลนิพพานไง เราทำประสาเรา เราไม่ต้องไปอยากรู้อยากเห็น อยากมีฤทธิ์มีเดชอย่างนั้นหรอก ถ้ามันเป็นความจริง ถ้าจิตเขามีกำลังของเขา เขาสร้างอำนาจวาสนาของเขา เขาทำของเขาแล้ว พอจิตมันสงบเข้ามา มันจะมีฤทธิ์มีเดชอย่างนั้น ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงตั้งเขตทักษะ ๘๐ องค์ล่ะ เขตทักษะนี้มีความถนัดความชำนาญ ดูพระอนุรุทธะสิ พระพุทธเจ้าปรินิพพานนี้ ก็ตามรู้ได้หมดเลย พระอุบาลีก็เป็นพระอรหันต์เหมือนกันนะ พระอุบาลีเป็นคนถามพระอนุรุทธะเอง นั่งล้อมวงอยู่ที่สวนนั้นว่าป่านี่พระพุทธเจ้าปรินิพพานหรือยัง พระอนุรุทธะบอกยัง ขณะนี้พระพุทธเจ้ากำลังเข้าปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน อากาสนัญญาเขตนะ เห็นไหม เข้าสมาบัติ ๘ อยู่ ย้อนกลับไปย้อนกลับมาระหว่างกลาง ระหว่างรูปฌาน อรูปฌาน พระพุทธเจ้าปรินิพพานตรงนี้ พอนิพพานปั๊บ พระพุทธเจ้านิพพานแล้ว ก็พระอรหันต์เหมือนกัน พระอนุรุทธะก็พระอรหันต์ พระอุบาลีก็พระอรหันต์ พระอรหันต์ทั้งนั้นเลยนั่งวงล้อมอยู่นั้น แต่ความถนัดของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน เห็นไหม

นี่ก็เหมือนกัน ใ้เรื่องฤทธิ์เรื่องเดช ถ้ามันมีกับเรา มันมีโดยธรรมชาติ มันเหมือนกับความถนัดของเรา มันมีโดยธรรมชาติ คุณสิ คนเขียนมือซ้าย เห็นไหม เขาถนัดของเขาโดยธรรมชาตินะ เขาเขียนของเขาสวยของเขาด้วย เราบอกว่าอันนี้ผิด ต้องเขียนมือขวาอย่างเดียว ก็ตัดมือมันทิ้งเลยสิ มันไม่ได้ มันเป็นความถนัด มันเป็นเวรเป็นกรรมของแต่ละบุคคล จริตนิสัยก็เหมือนกัน สิ่งที่เราสร้างมา

ทำไมพระ ครูบาอาจารย์เรา เห็นไหม วิชา ๓ เจโตวิมุตติ สุขขวิปีสสโก มันอยู่ที่บุญญาธิการ อะไรก็ได้ ขอให้มันฆ่ากิเลสเราได้เลยนะ เราอย่าไปคาดหมายอย่างนั้น คือให้ปฏิบัติแล้วให้เป็นตามความเป็นจริงกับจริตนิสัยของเรา ทำแล้วมันได้ผลประโยชน์ของเรา ทำแล้วได้ผลประโยชน์ของเรา ผลประโยชน์ของเราเห็นไหม คือ การปฏิบัติ ถ้าพุทโธ พุทโธ หรือใช้ปัญญาแล้วมันโล่ง เราปฏิบัติพุทโธ พุทโธ มันว่าง มันปล่อย นี่คือผลของ

เราที่ได้เห็นใหม่ มันต้องเทียบกันที่ผล ถ้าผลมันดีขึ้นมา ตรงนี้ดีแล้ว เราพยายามเอาหลักเอาเกณฑ์นี้ขึ้นไป เห็นใหม่

สิ่งที่ทดสอบ คือว่ามันพุทธหรือปัญญาอบรมสมาธิ มันว่างมันโล่ง มันทำของมันไปได้ ก้าวเดินของมันไปได้ แล้วพยายามวิริยะอุตสาหะ การกระทำงานสิ่งใดๆ ที่จะทุกข์ยากเท่ากับการชำระกิเลส ไม่มี คำว่าไม่มีเห็นใหม่ งานอย่างอื่นเรายังจับต้อง แล้วพักผ่อน หรือมาทำต่อเนื่องได้ แต่ถ้างานของจิตนะ ทำสมาธิดีๆ แล้วเราผลอเราไม่ดูแลนะ หมดเลย แล้วก็ต้องมาเริ่มต้นใหม่ ปัญญาที่เราใช้ของเราอยู่ดีๆ เพราะมีสมาธิรองรับเป็นฐาน พอสมาธิรองรับเป็นฐานขึ้นมา ออกวิปัสสนาเห็นใหม่ ออกวิปัสสนา มันทำเป็นงานของมันได้ มรรคมันก็เดินตัวไป ถ้าปัญญามันเฉา มันไม่อยากทำสมาธิมันอ่อนมันก็หมดเลย พอหมดเลยก็ต้องทำจิตสงบเข้ามาให้มีสมาธิให้มีหลักมีเกณฑ์ แล้วออกฝึกปัญญา ต้องทำความเข้าใจตัวเองจิต ฝึกฝนจนมีความชำนาญเห็นใหม่ คือว่ามันไม่มีเสียวินาทีที่จะให้เราผลอ ไม่มีเสียวินาทีที่จะให้เราพักผ่อนเลย เราจะต้องจดจ่อ ต้องพยายามรักษา ของที่เป็นสินค้าเขาจะมีอายุเวลาของเขาเลยว่ามีอายุแล้วต้องทิ้ง

แต่จิตใจของเรามันละเอียดมันเร็วกว่า มันเฉไฉ มันแฉลบ มันออกได้ทุกช่องเลย นี่ไงการเอาชนะตนเอง การจะประคองจิต การจะรักษาจิตมันถึงยาก คำว่ายาก จะยากขนาดไหน มันก็ไม่พ้นจากวิสัยที่เป็นเรานักปฏิบัตินะ มันอยู่ในวิสัยที่จะทำได้ เพียงแต่ให้เปรียบเทียบให้เห็นว่าการชนะตนเอง การประพฤติปฏิบัติธรรมนี้มันเป็นงานที่แสนยาก เพราะงานที่แสนยาก แต่เราเห็นคุณเห็นโทษของมัน ถึงแสนยากก็จะทำ แสนยากเพราะอะไร เพราะเราเกิดมาเป็นมนุษย์ มันก็เกิดได้แสนยาก พระพุทธเจ้าบอกเลยการเกิดเป็นมนุษย์นี่แสนยาก

แล้วผู้ที่เกิดเป็นมนุษย์แล้วมาประพฤติปฏิบัติ มันก็ยังยากเข้าไปอีก คุณ คุณชาวพุทธของเราเห็นใหม่ ที่สนใจในการประพฤติปฏิบัติ มันจะมีมากน้อยแค่ไหน แต่ถ้าเป็นชาวพุทธในทะเบียนบ้านมีเยอะมาก แต่ที่จะมาปฏิบัติละ เพราะอะไร เพราะปฏิบัติแล้ว มันต้องนั่งสมาธิต้องภาวนา มันมองเป็นความทุกข์หมดเลย แล้วบอกว่าเป็นชาวพุทธเราทำบุญแล้วต้องได้บุญมาก จะต้องมีทรัพย์สมบัติมาก แล้วทรัพย์สมบัตินั้นเป็นทรัพย์สมบัติสาธารณะแล้วเราได้ประโยชน์อะไร เราได้ใช้สอยแค่อ้อมปากอ้อมท้องไปมื่อ มื่อหนึ่งเท่านั้นเอง แต่ถ้าจิตมันเป็นธรรมขึ้นมา อริยทรัพย์เกิดมาจากเราเห็นใหม่ ตายแล้วก็

ไม่กลับมาเกิดอีก ถ้ามีการเกิดที่ไหน มันก็มีการตายที่นั่น ถ้าจิตมันสิ้นชำระกิเลสตัดหา
ทะยานอยากในหัวใจได้จบตั้งแต่นี้ มันจะไม่มีอะไรตาย ชาตินี้ต้องตายแน่นอน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตอนนี้ปรินิพพานไปแล้วเห็นไหม เวลาพระ
อานนท์ต้องร้องไห้เลย อานนท์เราบอกเธอแล้วไม่ใช่หรือ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็น
ธรรมดา สิ่งทั้งหลายดับไปเป็นธรรมดา แม้แต่ร่างของตถาคตก็ต้องทิ้งคืนนี้ คืนนี้จะไป
ตายที่สาละวันทยาน จะไปตาย ตายเพราะอะไร ตายเพราะว่าสิ่งนี้มันเป็นโลกใจ แต่ใจไม่
เคยตายตั้งแต่เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๔๕ ปีนั้น มีวิมุตติสุขในใจพร้อม มัน
ไม่ตื่นตื่นไปกับเรื่องโลกนะ ถ้าใจเป็นธรรมแล้ว

สิ่งที่เรากระทำนี้ เราทำเพื่อเหตุนี้ ถ้าเราคิดว่าเราทำเพื่อเหตุนี้ เราเกิดมาก็แสนยาก
ปฏิบัติก็แสนยาก ต่างๆ ก็แสนยาก คำว่าแสนยาก แล้วมันจะกลับมาวงรอบที่จะมาเจอ
อย่างนี้อีกไหม ถ้ากลับมาเจอวงรอบอย่างนี้เรามีโอกาสประพฤติปฏิบัตินะ เรามีโอกาส
แล้ว เราถึงต้องตั้งสติ หน้าที่การงานเราก็ทำของเรา แบ่งเวลาให้มันถูก แบ่งเวลาให้มันดี

แล้วถ้าธรรมเวลาที่มันเจริญมันดีขึ้นมาแล้ว เรารู้อย่างไร ๒ แห่ง แห่งหนึ่งโลก
แห่งหนึ่งธรรม แต่ถ้าเราจะเดินไปทั้ง ๒ แห่ง เรามีอำนาจวาสนาอย่างไร เราต้องทำไป
อย่างนั้น นี่ถึงเวลาแล้วทุกคนต้องตัดสินใจเองได้ การจะตัดสินใจเพราะเราอยู่ของเรา เรา
รู้ของเราว่า เราควรจะทำอย่างไร เราควรจะทำอย่างไร เห็นไหมสิ่งที่ควร ควรและ
ไม่ควร ถ้าทำสิ่งที่ดี มันควรทำสิ่งที่ดีก็เพื่อเรา เพื่อประโยชน์กับเรา

ฟังเทศน์ฟังธรรมแล้วเห็นไหม ย้อนกลับมา ตั้งสติ นี่เป็นสังฆธรรม สังฆธรรม ธรรม
ที่ไม่มีพิษไม่มีภัย แต่ถ้ามันไม่เป็นสังฆธรรม มันก็ธรรมของกิเลสนะ ธรรมขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ในใจของเรามันเป็นกิเลสทั้งหมด จะตรึกในธรรมขนาดไหน
มันก็เป็นกิเลส แต่ถ้าใจเป็นธรรมนะมันเป็นธรรมของมัน มันสะอาดบริสุทธิ์มาจากใจ
ความสะอาดบริสุทธิ์มาจากใจ ใจดวงนี้สำคัญมาก เวลามันเกิดมันตายเห็นไหม คุณ
ปฏิบัติสมาธิ มันเกิดมันตาย ขณะที่ไปเกิด ใครรู้ตัวบ้าง มันไปพื้ๆๆ แล้วมันก็เกิดตายอยู่
อย่างนั้น

เวลาเกิดไปแล้วค่อยมาทุกข์มาอยากไป เบื่อมาก ทุกข์มาก ไม่อยาก ไม่ต้องการเลย
แต่มันเกิดมาแล้ว เวลาจะตายใครกำหนดเวลาตายได้ มันอยู่ที่อำนาจวาสนา ใช่ไหม อยู่ที่

เราสร้างบุญกุศลมา จะตายดี ตายไม่ดี เกิดมาต้องตายหมด ฉะนั้นจิตมันเร็วขนาดนี้ เราเกิดมาแล้ว เรามีโอกาสแล้ว เราต้องตั้งใจนะ ยิ่งพระด้วย เขาให้โอกาสมาก พระเรานี้งานอย่างอื่นไม่ต้องทำเลย แล้วพระเราเห็นไหม ทางอันกว้างขวาง ถ้าทางกว้างขวางใช้ไหม ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี ถ้าเรามุมานะของเรา อย่างน้อยต้องถึงพระอนาคา

แต่นี้ ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี ของเรา ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปีนั้นะ ภavana ๗ วินาที ที่เหลือก็ไม่ทำอะไรเลย ก็มันไม่สืบทอดใจ ถ้า ๗ เดือน ๗ วัน ๗ ปี มุมานะ แล้วทำสืบทอดรักษาอย่างที่ว่า รักษาว่าจิต รักษายาก ทุกอย่างรักษายาก รักษาให้ดีทำให้ดี เราต้องเห็นผล เราต้องประสบผล ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นไหม มีมรรคมีผลถึงที่สุดพ้นจากทุกข์ได้ มี! ทำได้ เราต้องทำได้ เราต้องให้กำลังใจเรา เราต้องปลุกปลอบใจเรา แล้วเราจะสู้ เราจะทำเพื่อประโยชน์กับเรา เอวัง